

FOLYÓIRATREPERTÓRIUM

1983–1984

(Válogatás külföldi folyóiratokból)

- AESC – Annales ESC (Paris)
AHR – The American Historical Review (Washington)
AHRF – Annales Historiques de la Révolution Française (Paris)
AIIA – Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie (Iași)
AS – Archiv für Sozialgeschichte (Bonn)
ČČH – Československý Časopis Historický (Praha)
CEH – Central European History (Atlanta – Georgia)
DEAM – Deutschen Archiv für Erforschung des Mittelalters
DvT – Dějiny věd a techniky (Praha)
EEQ – East European Quarterly
EHR – The English Historical Review (Edinburgh)
ES – Era Socialista (București)
ESR – European Studies Review
HČ – Historický Časopis (Bratislava)
HD – Hospodárské Dějiny
HG – Historická Geografie
HŠ – Historické Štúdie
HZ – Historische Zeitschrift (München)
HT – History and Theory
IP – Isztoricseszki Pregled (Szófia)
IRSH – International Review of Social History (Amsterdam)
ISzSzSzR – Isztorija SzSzSzR (Moszkva)
JESHO – Journal of the Economic and Social History of Orient
JGO – Jahrbücher für Geschichte Osteuropas (München)
JGSLE – Jahrbuch für Geschichte des Sozialistischen Länder Europas
(Berlin)
JMH – The Journal of Modern History (Chicago)
JW – Jahrbuch für Wirtschaftsgeschichte (Berlin)
MA – Le Moyen Age (Bruxelles)
MI – Magazin Istoric (București)
NLR – New Left Review
NNI – Novaja i Novejsaja Isztorija (Moszkva)

NRS	– Nuova Rivista Storica
QS	– Quaderni Storici (Ancona)
RA	– Revista Archivelor (Bucureşti)
RH	– Revue Historique (Paris)
RHDGM	– Revue d’Histoire de la deuxième guerre mondiale (Paris)
RI	– Rivista de Istorie (Bucureşti)
RMC	– Revue modern et contemporaine
RSI	– Rivista Storia Italiana (Napoli)
SA	– Südostdeutsches Archiv
SCo	– Studia Contemporanea
SH	– Social History (London)
SR	– Slavic Review (The Ohio State University)
SSb	– Slezský Sborník (Opava)
SSt	– Studii Storici (Bologna)
SUB–B	– Studia Universitatis Babeş–Bólyai
VI	– Voproszű Isztorii (Moszkva)
VMU	– Vesztnik Moszkovszkogo Universziteteta (Moszkva)
ZAA	– Zeitschrift für Agrargeschichte und Agrarsoziologia
ZfG	– Zeitschrift für Geschichtswissenschaft (Berlin)
ZHF	– Zeitschrift für Historische Forschung (Berlin)
ZO	– Zeitschrift für Ostforschung (Marburg/Lahn)

1983

Tudományos tanácskozások, konferenciák

REINALTER, H.: Der Nationsbegriff der österreichischen Jakobiner (Az osztrák jakobinusok nemzetfogalma). – *MIÖG* 1983:3–4. 400–411.

A szerző az osztrák és a magyar jakobinusok társadalmi törekvéseinek és nemzetfogalmának összehasonlító elemzését adja, felmutatva a különbözőségek társadalmi gyökereit. (A tanulmány 1982-ben, a Budapesten rendezett „A nemzetfogalom tipológiája a Habsburg birodalomban a felvilágosodás és a romantika korában” c. konferencián hangzott el.)

JIRÁSEK, Z.: XXIV. zasedání Československo-polské historické komise (A cseh-szlovák–lengyel történetés bizottság XXIV. ülészaka). Bratislava 1981. nov. 10–12. – *SS*. 81, 1983:1. 77–78.

A középkori feudális társadalmak struktúrája kérdésével foglalkoztak elsősorban; a recenzor néhány mondatban összefoglalja az elhangzott előadásokat és hozzászólásokat.

RUDOJ, G.Ja.: Iszsedovanija isztorikov GDR po germanszkoi isztorii novejszego vremeni v 1970–1980 gg. (Az NDK történései a legújabbkori német történelemtől). – NNI. 1983:1. 156–166.

A Zeitschrift für Geschichtswissenschaft szerkesztőségének a XV. Történetsszakkongresszus alkalmából megjelentetett különdiada alapján készült áttekintés.

TEORETICKÉ a praktické problémy národopisného výskumu maďarskej národnosti na Slovensku (A szlovákiai magyar nemzetiség néprajzi kutatásának elméleti és gyakorlati kérdései). Bratislava, 1981. Veda K. 213 p. – *Ism.*: Kučera, M. – HČ 31, 1983:2. 312–313.

A Szlovák Tudományos Akadémia és a CsEMADOK szervezésében Dunaszerdahelyen, 1980-ban tartott konferencia anyagát tartalmazó kötetről.

TARTAKOVSKIJ, A.G.: Szocial'nue funkcii isztocznikov kak metodologicseskaja problema isztocznikovedenija (A források társadalmi funkciói, mint a forrásfeldolgozás módszertani problémája). – ISzSzSzR 1983:3. 112–130.

Az 1979-es novoroszszijszki konferencián elhangzott előadás az 1917 előtti orosz történeti források funkcionális kérdéseit elemzi, ismeretelméleti, informatikai szempontokból is.

Krugluj sztol – O szootnosonii ponjatij „civilizacija” i „kul'tura” v szvete marksziszt-szko-leninszkogo ucsenija ob obscsesztvenno-ékonomicseszkih formacijah (Kerekasztal beszélgetés a „civilizáció” és a „kultúra” fogalmának összefüggéseiről a gazdasági és társadalmi formációkról szóló marxista-leninista tanítás fényében). – NNI. 1983:4. 68–89.

A SZUTA Egyetemestörténeti Intézete által szervezett tanácskozás kivonatos ismertetése. A főbb kérdések: a jelzett fogalmak egymás közti kapcsolata, összefüggései a világtörténelem és helyi történelmi eseményekkel, a fogalmak szociológiai és történeti analízise, történelmi folyamatok sűrűsödése és kifejeződése a két fogalomban.

Krugluj sztol – Promüslennüj perevorot i ego szocial'no-ékonomicseszkie poszledsztvija (Az ipari forradalom és gazdasági, társadalmi következményei). – NNI. 1984:2. 70–93.

A hozzászólások (20) felvetették az ipari forradalom periodizációjának a kérdését az egyetemes történelemben, valamint az egyes régiók kronológiájában, továbbá az ipari forradalom sajátosságait kutatták, országok ill. nagyobb tájegységek szerint.

CSIBISZENKOV, V.Sz.: Dartmutszkie vsztrecsi (A Dartmouth-i találkozók). – NNI 1983:3. 147–154.

A szovjet–amerikai társadalmi kapcsolatok történetében jelentős szerepet játszó összejövetelek, az 1960 óta rendszeresen ismétlődő fórumok összegzése az 1981-essel bezárólag.

ŽEMLIČKA, J.: 16. zasedaní Československo-jugoslávské historické komise (A cseh-

szlovák–jugoszláv történész bizottság 16. ülészsaka. Skopje, 1982. október 12–16.) – ČČH 31, 1983:3. 476–477.

Témája: Csehszlovákia és Jugoszlávia területén a 16. századtól a 18. század közepéig végbement gazdasági, társadalmi és etnikai változások. – A tanácskozáson elhangzott előadások és hozzászólások rövid tartalmi összefoglalása.

BORODKIN, L.I. – SZOKOLOV, A.K.: Isztorik i izucsenie szocial'nüh proceszszov (A történész és a társadalmi folyamatok kutatása). – ISzSzSzR, 1983:1. 178–194.

Az 1977-es kölni számítógépes nemzetközi konferenciáról és „Kvantum” című kiadványáról.

Elmélet, módszertan

MAGIDOV, V.M.: Kinodokumentü: problemü isztocsnikovedcseszkgó analiza i iszpol'zovanija v isztoriceszkih iszszledovanijah (A dokumentumfilm forráslemezési és használhatósági kérdései a történelmi kutatásokban). – ISzSzSzR, 1983:1. 92–103.

A dokumentumfilm és a film, mint kordokumentum.

PRONSTEJN, A.P.: Voproszú teorii i metodiki v kursze i isztocsnikovedenija isztorii SzSzSzR (A Szovjetunió története forráskutatásának elméleti és módszertani kérdései). – ISzSzSzR, 1983:6. 78–88.

A 45 éve folyó oktatás és a szerző személyes tapasztalatai szerint a forráslemezés a tudományos ismeretek önálló ága.

HOLZBACHOVÁ, I.: Potencialismus nebo historismus? Nad jedním pokusem o zvědečtění historiografie (Potencializmus vagy historizmus. A történetírás tudományos alapokra való helyezése egyik kísérletéről). – ČČH 3, 1983:6. 885–897.

A folyóirat szerkesztősege a cikket, amely elsősorban W.Falk: Vom Strukturalismus zum Potenzialismus (München, 1976) c. munkája alapvető felfogásával polemizál, tulajdonképpen vitacikként adja közre.

GROH, D.: Le „Sonderweg” de l'histoire allemande: mythe ou réalité? (A német történetírás különútja: mítosz vagy valóság?) – AESC, 38. 1983:5. 1166–1187.

A cikk David Blackbourn és Geoff Eley: Mythen deutscher Geschichtsschreibung: Die gescheiderte bürgerliche Revolution von 1848 c. könyve alapján kirobant, a német történetírásról szóló vitához kapcsolódik.

LOZEK, G.: Das Problem von Objektivität und Parteilichkeit und die Auseinandersetzung mit der bürgerlichen Geschichtsschreibung (Az objektivitás és pártosság problémája és a polgári történetírással való vita). – ZfG, 31. 1983:5. 387–396.

Az objektivitás és a pártosság elválaszthatatlan dialektikus egységet alkot a történetírásban. A szerző e nézőpontból vizsgálja és értékeli az utóbbi évek nyugat-német és osztrák polgári történetírást.

VANIŠ, J.: Historické prameny účetná povahy a jejich využití pro historickou geografii (Könyvelési jellegű történeti források és a történeti földrajz területén való felhasználásuk). – HG, 1983. 22. köt. 113–122.

Loun királyi város 15. sz. 2. feléből származó számadási könyveiben (adókönyvek, jegyzékek, hitelkönyvek stb.) szereplő adatok alapján a város és környéke korabeli éghajlati viszonyairól, ill. a mezőgazdasági munkák elvégzésének idejéről ír.

KNAPP, P.: Can Social Theory escape from History? Views of History in Social Science (Elszakadhat-e a társadalomelmélet a történelemtől? Történetiszemlélet a társadalomtudományban). – HT, 1983. t. 23. f. 1. 34–52.

Az elméletfelállító társadalomtudomány és az elméletet alkalmazó történettudomány szükségszerű együttműködéséről.

VIERHAUS, R.: Handlungsspielräume. Zur Rekonstruktion historischer Prozesse (Cselekvési mozgásteretek történelmi folyamatok rekonstrukciójához). – HZ, 237. 1983:2. 289–310.

A cselekvő szubjektum – neves történeti személyiségek, névtelen tömegek – megjelenítése, cselekedetei kutatása, megítélése a történettudományban.

SCHIEDER, Th.: Organisation und Organisationen der Geschichtswissenschaft (A történettudomány szervezése és szervezetei). – HZ, 237. 1983:2. 265–288.

A német történettudomány modern tudománnyá szerveződésének és tudományos szervezetei kialakulásának történeti áttekintése a 17. századtól kezdve.

MATĚJČEK, J.: K sovětským pracím z historiometrie (A historiometria kérdésével foglalkozó szovjet munkákról). – Slezský sborník 81, 1983:1. 54–61.

A matematika, kibernetika és a számítástechnika rohamos fejlődése eredményeit a történettudomány is igyekszik felhasználni. A szerző összefoglaló áttekintést ad a kérdéskörrel foglalkozó szovjet munkákról a 60-as évek közepétől.

CRAIG, G.A.: The Historian and the Study of International Relations (A történész és a nemzetközi kapcsolatok tanulmányozása). – AHR 88. 1983:1. 1–11.

A szerző véleménye szerint a nemzetközi kapcsolatokkal foglalkozó történettudomány az elmúlt évtizedekben elhanyagolt területnek minősült. A cikkben ennek okait tárja fel, és tájékoztatást ad a kutatási terület új irányairól.

RAACK, R.C.: Historiography as Cinematography: A prolegomenon to Film Work for Historians (Historiográfia, mint cinematográfia: bevezető a történészek film-munkájához). – JCH, 18. 1983:3. 411–438.

A tanulmány a filmnek a történelemkutatásban, a gyakorlati történelemtanításban játszott szerepének jelentőségére hívja fel a figyelmet.

PRONAY, N.: The Moving Picture and Historical Research (A mozgó kép és a történelemkutatás). – JCH, 18. 1983:3. 365–396.

A tanulmány adatokat közöl az angol film-dokumentumok felhasználásáról a történelmi kutatásban.

ITZKOVICH, O.: L'economia della riserva signorile e la sperimentazione numerica: verifiche e problemi (A földesúri magánbirtok gazdasága és kvantitatív tapasztalat: ellenőrzés és problémák). – QS, 1983. aug. t. 83. f. 2. 279–600.

A kutatási modellek, mint a realitás egyszerűsített, racionális rekonstrukciói – a „simulation modell”, mint a numerikus felmérés technikai eszköze – felállítása, programozása – az átlag-termelékenység döntő szerepe a rendszer kialakításában – a paraszti földek kizsárolásának hosszútávú csökkentő hatásai, szembeállítva a feudális rendszer stabilitásával.

MARCHESINI, D.: Sposi e scolari. Sottoscrizioni matrimoniali e alfabetismo fra Sette e Ottocento (Házások és iskolások. Anyakönyvi aláírások és az írni-olvasni tudás a 18–19. században). – QS, 1983. aug. t. 83. f. 2. 601–624.

Mennyiben lehet az anyakönyvi aláírások alapján következtetni a felnőttek írni-olvasni tudására. Egy Pármára vonatkozó korai, 1807–1808-i felmérés eredményei és további kutatási problémák.

PURŠ, J.: Historiometrie v Československu (A historiometria Csehszlovákiában). – HG, 1983. 21. köt. 9–36.

A matematikai módszereknek és a modern számítógépeknek a csehszlovákiai historiográfiai kutatásban való alkalmazását és ennek eredményeit vizsgálja.

ZUB, A.: A la recherche des principes fondamentaux de l'histoire (A történelem alapforrásainak kutatása). – AUB, 1983. 51–58.

A.D. Xenopol történelmi kutatásairól.

LÉVI-STRAUSS, Cl.: Histoire et ethnologie (Történelem és etnológia). – AESC, 38. 1983:6. 1217–1231.

A házassági szokások elemzése, mint új történelmi módszer.

CREVELD, M. van: Thoughts on Military History (Gondolatok a hadtörténetről). – JCH, 18. 1983:4. 549–566.

A hadtörténelmi írások jelentősége és tudományos értéke a történelem folyamán veszített súlyából. Míg az ókori Egyiptomban (obeliszken szereplő hadleírások stb.) és Görögországban (pl. Iliász) a hadtörténet jelentette a történelem-kutatás legősibb formáját, addig ma ez a tudományág korántsem foglal el ilyen előkelő helyet.

Historiográfia

EROFEEV, N.A.: Anglijszkaja burzsuznaja isztoriografija o szocial'nüh poszledsztvijah promüslennogo perevorota (Az angol polgári történetírás az ipari forradalom szociális következményeiről). – NNI, 1983:2. 59–71.

A már elcsendesedett érdeklődés ad alkalmat arra, hogy a 60–70-es évek bőséges irodalmát összegezze a szovjet olvasó számára.

LESCSENKO, N.F.: K isztorii sztanovlenija markszisztskoj isztorieszskoj skolü v Japonii (A japán marxista történész iskola kialakulásáról). – VI, 1983:2. 70–86.

A japán történettudomány fejlődésének jól behatárolható szakaszát, az 1920–30-as éveket elemzi, amikor a japán kapitalizmus genezise és az 1867–68-as „megújulás” körül folyó viták során kialakult a marxista iskola.

PASZKOV, Sz.Sz.: Problema vszemirnoj isztorii v szovremennoj japonszkoj filozoffii i metodologii isztorii (Az egyetemes történelem kérdései a mai japán történetfilozófia és módszertan felfogásában). – VI, 1983:5. 61–73.

A regionális és az egyetemes történelem összefüggései és ütköző pontjai élesen vetődnek fel a japán filozófia, történelem, szociológia, néprajz és a földrajz-tudomány terén.

FERRETTI, V.: Fra Inghilterra e Germania: un aspetto delle origini della seconda guerra mondiale secondo la recente storiografia giapponese (Anglia és Németország között: a második világháború keletkezésének egyik vonatkozása az új japán historiográfia szerint). – SC, 1982. dec. t. 13. f. 6. 1029–1046.

Új szempontok és eredmények a 70-es évek japán historiográfiájában.

LARIN, E.A.: Kubinszkaja revolucija i razvitie isztorieszskoj nauki na Kube (A kubai forradalom és történettudomány fejlődése Kubában). – NNI, 1984:2. 32–44.

A szerző jelzi, hogy több, mint 200 éve írnak Kubában történelmet, de csak az utóbbi évtized műveit ismerteti.

CURTICĂPEANU, V.: L'Historiographie roumanie, facteur dynamic de la conscienée historique et national (A román történetírás, a történeti és nemzeti öntudat alkotó tényezője). – AUB, 1983. 35–51.

A 19–20. századi történetírás kiemelkedő képviselőinek, N. Iorgának, A.D. Xenopolnak, Gh. Panunak, B.P. Haşdeunek, D. Onciulnak, I. Bogdannak bemutatása.

ŞTEFĂNESCU, Şt.: L'Historiographie roumaine dans le contexte international de la fin des XIXe siècle et des début des XXe. (A román történetírás a nemzetközi összefüggésben a 19. század végén és a 20. század elején). – AUB, 1983. 77–98.

Az egyetemes történelem – Balkán, a török birodalom, nyugat-európai kereskedelem – kérdései a román történészek munkáiban.

HORVÁTH, P.: Slovenská historiografia v období pred národným obrozením (A szlovák történetírás a nemzeti felvilágosodás előtt). I. rész. – HČ, 31. 1983:1. 85–110.

A tanulmány a HČ 1982:6. számában, a szlovák történetírás kezdeteiről írott dolgozat folytatása; az 1650–1780. közötti szlovák történetírás legkiemelkedőbb képviselőinek, főleg Szentiványi Márton (1633–1705), ill. Parsic Kristóf (kb. 1630–1713) történetírói munkásságát elemzi és értékeli.

KOHŰTOVÁ, M.: Výskum vývoja obyvateľ'stva na Slovensku v předstatistickom období do roku 1850. (A szlovákiai lakosság fejlődésének vizsgálata a statisztika előtti korban, 1850-ig). – HČ, 31. 1983:3. 437–445.

Áttekintés a szlovákiai történeti-demográfiai irodalomról a 18. század végétől napjainkig.

KUBIČEK, J.: Rejstřík bibliografický k Časopisu Matice moravske, 61–100. ročník (A Časopis Matice moravské 61–100. évfolyamainak bibliográfiai mutatója). – ČMM, 102. 1983:1–2. 131–211.

A bibliográfia összeállítója névmutatót is készített a közölt bibliográfiához.

LAPTEVA, L.P.: Razvitie ruszskoj isztoricseszkoj müszli v XIX. v. v oblaszti szlavjanovedenija (A XIX. századi orosz történelmi gondolkodás fejlődése a szlavisztika terén). – VMU, 1983:1. 32–42.

Nem a teljes szlavofil történelmi koncepciót boncolgatja, csupán azt elemzi, hogy hogyan interpretálták a szlavofilek a szlávok történelmét.

BUGANOV, V.I. – TRUKAN, G.A.: Isztocsnikovedenie otecsezstvennoj isztorii na szovremennom étape (A hazai történeti forráskutatás). – VI, 1983:3. 3–16.

A két legutóbbi pártkongresszus közötti időszakban megjelent forráskiadványok és elméleti-módszertani kötetek ismertetőjét állították össze, hasznos jegyzetekkel.

SZEMENNIKOVA, L.I.: Leninszkij plan vooruzsenного voszsztanija v szovremennoj szovetszkoj isztoriografii (A mai szovjet történetírás a fegyveres felkelés lenini tervéről). – VMU, 1983:4. 10–20.

Az 50-es évek végétől a 80-as évek elejéig megjelent munkákat olyan szempontból elemzi, hogy feltárják-e a terv lényegét, mit írnak Petrográd és Moszkva szerepéről a felkelésben.

SIKLO, A.E.: Szovremennaja szovetszkaja literatura po isztorii otecsezstvennoj isztoricseszkoj nauki épohi kapitalizma (A mai szovjet historiográfia a kapitalizmus-kori történettudományról). – ISzSzSzR, 1983:5. 106–122.

Olyan 1964–1981 között megjelent tanulmányokat ismertet, amelyek az 1860–1917 közötti orosz történelem egy-egy speciális kérdését dolgozták fel.

BARSZENKOV, A.Sz.: Razvitie isztoriografii szovetszkogo obszcsesztva (A szovjet társadalomról szóló történetírás fejlődése). – VMU, 1983:3. 13–23.

A historiográfiai áttekintés az 1945–1955 közötti évtizedben a Szovjetunióban megírt, a szovjet történelmi eseményekről és folyamatokról szóló munkákkal foglalkozik.

BLAAS, P.B.M.: La storiografia nei Paesi Bassi dal 1945 in poi. Panorama critico, non bibliografico (A Németalföld historiográfiája 1945 után. Kritikai áttekintés, nem teljes bibliográfia). – RSI, 1983. szept. t. 160. f. 3. 593–647.

Az ötvenes évek nemzeti, szeparációs szemlélete Németalföld történetírásában

– tágabb nézőpontok a hatvanas évektől – a demográfia és a társadalom- és gazdaságtörténet előretörése – európai kitekintés.

DE BRUIN, G.: Un fuoco nascosto o un fuoco spento? I. La storiografia sulla rivolta dei Paesi Bassi dopo il 1945. (Rejtett tűz vagy kialudt tűz? A németalföldi forradalom historiográfiája 1945 után). – RSI, 1983. szept. t. 160. f. 3. 648–686.

A forradalom interpretálásának nacionalista szemlélete után, a strukturalista, analitikus, kvantifikációs szempontok teljes mellőzése – G. Parker: *The Army of Flanders...* c. monográfiájának hatása a holland historiográfiára, a nemzetközi történelemszemlélet kezdetei a 70-es években.

FOLZ, R.: Histoire d'Allemagne au Moyen Age (Németország története a középkorban). – QS, 1983. okt.–dec. No. 548. 403–444.

A legújabb historiográfia áttekintése.

PETZOLD, J.: Die deutsche Grossbourgeoisie und die Errichtung der faschistischen Diktatur (A német nagyburzsoázia és a fasiszta diktatúra megteremtése). – ZfG, 31. 1983:3. 214–233.

A faszizmus osztályjellege, a nagyburzsoázia szerepe, érdekeltsége a fasiszta diktatúra létrejöttében. Az NSzK történetírásában folyó viták, nézetek áttekintése és értékelése.

JANSEN, P.C.: La nuova storia economica e sociale: gli sviluppi dopo il 1945. (Az új gazdaság- és társadalomtörténet: az 1945 utáni fejlemények). – RSI, 1983. szept. t. 160. f. 3. 753–777.

Szemléleti változások a múlt interpretálásában a második világháború után – az Annales-iskola hatása – N.W. Posthumus és Schlicher van Bath kutatásai.

SZORGIN, V.V.: Szovremennaja amerikanszkaja „radikal'naja” isztoriografija o vnutrennej i vnesnej politike SzSA XX v. (A mai „radikális” amerikai történetírás az USA XX. századi bel- és külpolitikájáról). – NNI, 1983:3. 66–78.

A 60-as évek új-baloldali irányzataiból kinőtt kritikai hangvételű, kispolgári iskola bemutatása.

TORTAROLO, E.: Rivoluzione americana e cospirazione inglese. Alcune interpretazioni europee (Amerikai forradalom és angol összeesküvés. Néhány európai értelmezés). – RSI, 1983. jan. t. 95. f. 1. 102–130.

A gyarmati szabadság elleni angol összeesküvés tézise a republikánus történeti irodalomban az amerikai forradalom igazolására – e tétel értékelése az európai historiográfiában, a forradalom gyökereinek más magyarázata.

HOBSBAWM, E.J.: Marx e la coscienza storica (Marx és a történeti ismeretek). – SSt, 1983. júl.–dec. t. 24. f. 3–4. 335–346.

A marxista és a „polgári” történetírás együttműködése.

FINZI, R.: Marx e „la teoria dei quattro stadi”. (Marx és a „nagy stádium elmélete”). – SSt, 1983. júl.–dec. t. 24. f. 3–4. 421–429.

A felvilágosodás gazdaságfilozófiája és Marx történelmi materializmusa.

MATULA, V.: Prínos sovietskej slavistiky a balkanistiky v komplexnom štúdiu zákonitosti rozvoja národov strednej a juhovýchodnej Európyv epoche prechodu od feudalizmu ku kapitalizmu (A szovjet szlavisztika és balkanisztika hozzájárulása Közép- és Délkelet-Európa nemzeti fejlődésében – a feudalizmusból a kapitalizmusba való átmenet időszakában – érvényesülő törvényszerűségek komplex vizsgálatához). – HČ, 31. 1983:4. 614–626.

Áttekintést kapunk a témára vonatkozó legfontosabb monográfiákról, tanulmányokról és cikkekről, amelyek az utóbbi 10–15 évben jelentek meg Szovjetunióban.

Nőkérdés

PUSKAREVA, N.L. – LEVINA, E.: Zsenscsina v srednevekovom Novgorode XI–XV vv (A nő a középkori Novgorodban). – VMU, 1983:3. 78–79.

A 11–15. századi novgorodi egyházfiak leírásaiból „jó” és „rossz” asszonyokat ismerhetünk meg.

BRAND, P.A. – HYAMS, P.R. – FAITH, R.: Seigneurial control of women's marriage (A nők házasságának földesúri ellenőrzése). – PP. 1983. máj. No. 99. 123–147.

A nem szabad parasztok között a nők házasságának földesúri engedélyhez és speciális adóhoz kötése a 13–14. századi Angliában.

JONES, D.: Women and Chartism (A nők és a chartizmus). – History, 1983. febr. t. 68. f. 222. p. 1–21.

A munkásosztály asszonyainak kevésbé ismert szerepe a mozgalom néhány évében – a chartisták felfogása a férfiak monopóliumának tekintett mozgalommal kapcsolatban a nőkről.

Nemzetközi kapcsolatok

ADSHEAD, S.A.M.: Un cycle bureaucratique: l'administration du sel en Orient et en Occident (Egy bürokratikus kör: a sóigazgatás Keleten és Nyugaton). – AESC, 38. 1983:2. 221–233.

A tanulmány az állami sómonopóliummal kapcsolatos öt példán keresztül (Kína, India, Ottomán birodalom, Franciaország, Velence, 15–20. sz.) mutatja be a sókitermelés, sóadó rendszerében meggyökeresedett bürokratikus állami intézkedéseket.

ELTIS, D.: Free and Coerced Transatlantic Migrations: Some Comparisons (Szabad és korlátozott tengerentúli emigráció: néhány összehasonlítás). – AHR, 88. 1983:2. 251–280.

Az Észak- ill. Dél-Amerikába Európából illetve Afrikából irányuló bevándorlást milyen tényezők segítették elő ill. hátráltatták a 19–20. században.

AVETJAN, A.Sz.: Germano-ruszsziekie diplomaticeszkie otnosenija 1911–1914 gg. v szvete mezsimperialiszticseszkij bor'bü (Az 1911–14-es német–oros kapcsolatok az imperialista háborúk fényében). – NNI, 1983:2. 42–58.

A nemzetközi élet főbb eseményeit, mint háttérrel vázolja fel, hogy a háború előtti orosz–német kapcsolatok aktualitásait elhelyezhesse.

JAZ'KOVA, A.A.: Ob izdanii v SzSA szbornika diplomaticeszkijh dokumentov, poszvjascennüih rumüno-szovetszkim peregovoram 1931–1932 gg. (Az 1931–32-es román–szovjet tárgyalások diplomáciai dokumentumainak amerikai kiadványairól). – NNI, 1983:1. 40–47.

N. Titulescu, volt román külügyminiszter archívumából válogatott 103 irat első kiadását ismerteti a szerző.

DOBROVOLNY, J.: East-West Trade in a Transition Period (Kelet-Nyugati kereskedelem egy átmeneti időszakban). – EEQ, 17. 1983:3. 331–341.

A tanulmány az elmúlt néhány évben a politikai viszonyok és az eladósodás fokozódó mértéke miatt lanyhuló kelet-nyugati kereskedelem sajátos vonásait mutatja be.

Munkásmozgalom, ideológia

ZABOROV, M.A. – GALKIN, A.A.: Isztorija mezdunarodnogo rabocsego dvizsenija: predmet i metod (A nemzetközi munkásmozgalom történetének tárgya és módszere). – NNI, 1983:3. 45–65.

Mi a helye a nemzetinek és a nemzetközinek, az eszméknek és a tömegek mozgalmának, a gazdasági és a szociálpszichológiai erőknek stb. az interdiszciplinaritáson alapuló történetírásban.

MIHAJLOV, M.I.: Sesztoj tom kollektivnogo truda po isztorii i teorii mezdunarodnogo rabocsego dvizsenija (A nemzetközi munkásmozgalom történetéről és elméletéről szóló kollektív mű hatodik kötetéről). – NNI, 1983:4. 167–175.
Mezdunarodnoe rabocsee dvizsenie. Voproszú isztorii i teorii. Vvedenie akad.-a B. Ponomareva. Tom sesztoj. Rabocsee dvizsenie razvitüih kapitaliszticseszkijh sztran poszle vtoroj mirovoj vojnu (1945–1979), Moszkva, 1981. 687.

A fejlett tőkés országok munkásmozgalmát tárgyaló munka az 1945-től 1979-ig terjedő korszakról szól.

NEGT, O.: Per un rinnovamento del marxismo: caratteri e prospettive (A marxizmus megújításáért: jellemzők és perspektívák). – SSt, 1983. júl.–dec. t. 24. f. 3–4. 475–506.

A marxi filozófia szerepe a jelen felszabadulási mozgalmakban.

HOLOTÍK, L.: Podnety z Marxovho historického diela (Kezdeményezések Marx történelmi művéből). – HČ, 31. 1983:2. 153–163.

A cikk Marx-szal, mint történésszel és történelmi módszerével foglalkozik, jelentőségét méltatja.

BELCHEM, J.: Chartism and the Trades (Chartizmus és a szakszervezetek, 1848–1850). – EHR, 1983. júl. t. 98. f. 388. 558–587.

A két mozgalom kölcsönhatása, sikertelen kísérletük a szövetségre.

Osznovopoloznik naucsnogo szocializma. Mirovaja pecsat' 1883 g. o K. Marksze (A tudományos szocializmus megalapítója. A világ sajtója 1883-ban Marxról). – NNI, 1983:2. 3–29.

A folyóirat szerkesztősége válogatást közöl 18 ország sajtójából Marx születésének 165. és halálának 100. évfordulója alkalmából.

FLETCHER, R.A.: Cobden as Educator: The Free-Trade Internationalism of Eduard Bernstein, 1899–1914 (Cobden, mint oktató: Eduard Bernstein szabad-kereskedelmi internacionalizmusa, 1899–1914). – AHR, 88. 1983:3. 561–578.

A cikk Eduard Bernstein, a Sozial-Demokrat című illegális, emigráns újság főszerkesztőjének politikai hitvallását, revizionista, majd a háború alatti szocialista-pacifista nézeteit ismerteti.

LOZSKIN, V.V.: Szosztav rabocsih szocial-demokratov i ih rol' v szozdanii leninszkoi partii (A szociáldemokrata munkások összetétele és szerepük a leninista párt megalakításában). – VI, 1983:7. 64–80.

A tanulmány az OSzDMP II. kongresszusának 80. évfordulója tiszteletére készült.

KONJUSAJA, R.P.: Rukopisznoe naszledie Karla Marksza o Roszszii (Marx Oroszországról szóló kéziratai). – ISzSzSzR, 1983:3. 103–111.

A szerző az SzKP KB mellett működő Marxizmus–leninizmus Intézet kiadásában megjelentett eredetileg 18 füzetnyi kézirat ismertetését adja.

Dezvoltarea partidului clasei muncitoare din România în perioada 1893–1918 (A romániai munkásosztály pártjának fejlődése 1893–1918 között). – AI, 1983:1. 104–126.

A romániai munkásmozgalom 1816–1918 közötti periódusa. A regionális pártok és a háború kérdése.

MIHUTINA, I.V.: Rabocsee dvizsenie sztran Central'noj i Jugo-Vosztocnoj Evropü mezdu pervoj i vtoroj mirovümi vojnamü (A közép- és délkelet-európai országok munkásmozgalma a két világháború között). – SzSz, 1983:2. 17–31.

A közép- és délkelet-európai országok munkásmozgalmának főbb vonásai, a szociális politikai struktúrában elfoglalt helye és a politikai fejlődésben betöltött szerepe.

Egyetemes történet

HANNIG, J.: Pauperiores vassi de infra palatio? Zur Entstehung der karolingischen Königsbotenorganisation (Pauperiores vassi de infra palatio? A Karoling-kori királyi követi szervezet keletkezéséhez). – *MÜG*, 1983:3–4. 309–374.

A követi rendszer eredetét és helyzetét elemzi 802-ig, majd a reform újraértékelését adja.

NOVOSZEL'CEV, A.P.: Kievszkaja Rusz' i sztranü Vosztoka (A Kijevi Oroszország és a keleti birodalmak). – VI, 1983:5. 17–31.

A 10. századi politikai kapcsolatokat elemzi arab, perzsa, ó-héber, szír eredeti dokumentumok alapján, amelyek között most először felhasznált források is vannak.

WAUGH, S.L.: Reluctant knights and jurors: respites, exemptions and public obligations in the reign of Henry III. (Vonakodó lovagok és esküdtek: haladékok, kivételek és közszolgálat III. Henrik uralkodása idején). – *Speculum*, 1983. okt. t. 58. f. 4. 937–986.

Kormányzási gyakorlat és a királyi kúria működése.

SIVÉRY, G.: Mouvements de capitaux et taux d'intérêt en Occident au XIIIe siècle (Tőkemozgások és kamatlábak a 13. században Nyugaton). – *AESC*, 38. 1983:1. 137–150.

A cikk a 13. századi latin országokba kalauzolja el az olvasót. A pénzbefektetések, pénzmozgások mögött a kor monetáris irányzatait próbálja a szerző kikövetkeztetni.

MENACHE, S.: Vers une conscience nationale. Mythe et symbolisme au début de la guerre de Cent Ans (A nemzeti tudat felé. Mítosz és szimbolizmus a százéves háború idején). – *MA*, 1983. t. 89. f. 1. 85–97.

A krónikák és az egyéb irodalmi források szimbolizmusának összehasonlítása – a két eltérő tudat összehangolása a nacionalizmus koncepciójának kikristályosodásában.

BALARD, M.: Gènes et la Mer Noire (XIIIe–XVe) siècles (Génuva és a Fekete Tenger. XIII–XV. sz.). – *RH*, 1983. júl.–szept. No. 547. 31–54.

A mongol kereskedelmi utakat használó olasz kereskedők export–import tevékenysége, Genova és Velence rivalitása.

KOSSMANN, O.: Rügen im hohen Mittelalter (Rügen a virágzó középkorban). – *ZfO*, 32. 1983:2. 173–233.

Rügen sziget története a kezdetektől a középkor végéig.

LEONE, A.: Maritime Insurance as a Source for the History of International Credit in the Middle Ages (Tengeri biztosítás és a középkori nemzetközi hiteltörténet). – *JEEH*, 12. 1983:2. 363–370.

A tanulmány a barcelonai történelmi levéltárban fellelt biztosítási adatok alapján rekonstruálja a földközi tengeri városok egymás közötti, illetve Angliával folytatott tengeri kereskedelmének volumenét a középkorban.

NIKOLOV, J.: Martin Luter i negovoto delo (Luther Márton és műve). – IP, 1983:5. 88–98.

Luther születésének 500. évfordulójára írt megemlékezés.

HOUSTON, R.: Literacy and society in the west, 1500–1850 (Műveltség és társadalom nyugaton, 1500–1850). – SoCh, 8. 1983:3. 269–294.

A tanulmány azt vizsgálja, hogy mely okok hatottak közre a különféle rétegek iskolázottságában a különböző időszakokban.

FIRPO, M.: Filippo II., Paolo IV e il processo inquisitoriale del cardinal Giovanni Morone (II. Fülöp, IV. Pál és Giovanni Morone kardinális inkvizíciós pere). – RSI, 1983. jan. t. 95. f. 1. 5–62.

A Habsburgok közbenjárása a pápánál az eretnekséggel vádolt Morone bíboros perében – Európa politikai- és vallási helyzete a 16. század közepén.

ISRAEL, J.I.: Central European Jewry during the Thirty Years' War (Közép-európai zsidóság a harmincéves háború idején). – CEH, 16. 1983:1. 3–30.

A középkorra jellemző zsidó-üldözések a harmincéves háború alatt és után mérséklődtek a német tartományokban. Ennek közvetlen okait kutatja.

ADO, A.V.: Kreszt'jansztvo v evropejszkih burzsuznuh revolucijah XVI–XVIII vv. (A parasztság az európai XVI–XVIII. századi polgári forradalmakban). – NNI, 1983:1. 48–69.

A német, az angol és a francia forradalom paraszti céljairól, módszereiről, áramlatairól.

BRAUNSTEIN, Ph.: Innovations in Mining and Metal Production in Europe in the Late Middle Age (Bányászati újítások és fémipar Európában a kései középkorban). – JEEH, 12. 1983:3. 573–592.

A bányászat és a kohászat területein alkalmazott új eljárások jelentőségét vizsgálja a 14–15. század fordulóján, Tirol, az Alpok, Szlovákia, Bosznia és a német iparvárosok és egyéb közép-európai ipari települések vonatkozásában.

II. világháború időszaka

FURSZENKO, A.A.: U isztokov „holodnoj vojnü” (A „hidegháború” eredetéről). – VI, 1983:5. 84–91.

A new yorki Rockefeller archívumban többször is kutató szerző most olyan dokumentumokat publikál, amelyek a második világháború alatti és a háborút közvetlen követő évek amerikai szovjet-politikára derítenek fényt.

HADZSI-MURAT IBRAGIMBEJLI: Krusenie planov gitlerovszkoj Germanii na Kavkaze (A hitlerista Németország csődje a Kaukázusban). – VI, 1983:7. 48–63.

Az 1942–43-as kaukázusi ütközetek katonapolitikai kérdéseit, a német „harpófogó”-terv teljes kudarcát ismerteti.

SZAMSZONOV, A.M.: Vojna vblizi. Zametki isztorika (A háború közelről. Egy történelem feljegyzései). – ISzSzSZR, 1983:3. 72–102.

A második világháborúban egyszerű katonaként teljesített szolgálatot az akkor ifjú történelem, aki ma akadémikusként publikálja egykori jegyzeteit.

Közép- és Délkelet-Európa

HORAK, St.M.: Alexander Herzen, Poles and Ukrainians (1859–1863). Dilemma in Unity and Conflict (Alexander Herzen, lengyelek, ukrájnaiak (1859–1863): Dilemma az egységről és konfliktusok). – EEQ, 17. 1983:2. 185–212.

A tanulmány a történelem folyamán sokszor felmerült pán-szláv gondolatok 1859–63 közötti lényegét ismerteti Alexander Herzen, a pólusok közötti katalizátor cselekedetein keresztül.

SERBAN, C.: Asediul Vienei din 1683 oglindit în cîteva manuscise românești și străine (Bécs 1683-as ostroma néhány román és külföldi kéziratban). – RA, 1983:3. 262–266.

Jeremia Cacavela feljegyzésének négy másolatán kívül olasz és német nyelvű források, vagy forrástörödékek is találhatóak a román levéltárakban.

KOPČAN, V.: Obliehanie Viedne roku 1683 a Slovensko (Bécs 1683-as ostroma és Szlovákia). – HČ, 31. 1983:4. 498–522.

Bécs török ostroma, ill. a török had Bécs alatt elszenvedett veresége 300. évfordulója alkalmából írott tanulmány egyrészt a törökök veresége külpolitikai kihatásait (főleg Közép- és Délkelet-Európa vonatkozásában) és Szlovákia bel- és külpolitikai helyzete alakulása szemszögéből vizsgálja a 17. század hatvanas éveiről a 80-as évek végéig.

PAXTON, R.V.: The Balkan Peasants and Revolutions: National, Agrarian and Communist (A balkán parasztok és forradalmak: nemzeti, agrár és kommunista jellegel). – PS, 10. 1983:2. 95–102.

A cikk összehasonlító tanulmány a 20. századi balkán forradalmakról.

PETROV, M.: B'lgaro-ruszki politiceszki otnosenija v navecserietona C'edinenieto (1883–1885 g.) (Bolgár–orosz politikai kapcsolatok az egyesülés előestéjén, 1883–1885). – IP, 1983:2. 22–39.

A bolgár–orosz politikai kapcsolatok alakulását 1883–1885 között mindaddig ismeretlen külföldi és hazai levéltári források alapján (Oroszország és az Osztrák–Magyar Monarchia követeinek jelentései, szófiai követjelentések stb.) vizsgálja.

MARKOV, G.: B'lgarija i nejhite sz'juznici prez Balkanszkata vojna (1912–1913) (Bulgária és szövetségesei a balkáni háborúban, 1912–1913). – IP, 1983:1. 31–49.
Az 1912–13-as balkán háború két vitatott kérdését, Szolun felszabadítását és az Odrinszk-i erőd kérdését vizsgálja meg részletesebben.

Anglia

SILVER, N.: A Non-Neo Malthusian Model of English Land Values, Wages and Grain Yields Before the Black Death (Egy nem-neo-malthusi modell az angol földek értékéről, a bérekről és a gabonahozamokról a pestis előtti korszakból). – JEEH, 12. 1983:3. 631–650.

A tanulmány az 1348-as pestisjárványt megelőző évszázad angol gazdaságáról ad képet.

BUCK, M.C.: The Reform of the Exchequer, 1316–1326 (Az államkincstár reformja). – EHR, 1983. ápr. t. 98. f. 387. 241–260.

A kincstár kontrollja az uralkodó hatalma fölött – párhuzam II. Edward és Szép Fülöp uralma között – az 1316–26-os reformok fiskális jellege.

GAUNT, D. – LEVINE, D. – MOODIE, E.: The population history of England 1541–1871: a review symposium (Anglia népességtörténete 1541–1871: ismertetések gyűjteménye). – SoCh, 8. 1983:2. 139–168.

A tanulmány E.A. Wrigley és R.S. Schofield azonos címen 1981-ben megjelent művével kapcsolatos három véleményt tesz közzé.

ROEHL, R.: Britain and European Industrialization: Pathfinder Pursued? (Anglia és az európai iparosodás: követték-e az úttörőt?). – Review, 6. 1983:4. 455–473.

A tanulmány gazdaságtörténészeknek az angol ipari forradalom primer voltáról alkotott nézeteit ütközteti.

Ausztria

BERNARD, P.P.: Kaunitz and the Cost of Diplomacy (Kaunitz és a diplomácia ára). – EEQ, 17. 1983:1. 1–14.

A cikk képet ad Mária Terézia diplomáciai költségvetésének nagyságáról. Megtudhatjuk, hogy a nagyhatalmakhoz akkreditált osztrák nagykövetek fizetését milyen szempontok figyelembevételével állapította meg az uralkodónő és Kaunitz.

FREUDENBERGER, H.: An Industrial Momentum Achived in the Habsburg Monarchy (A Habsburg Monarchiában megvalósított ipari fejlődés). – JEEH, 12. 1983:2. 339–350.

A Habsburg monarchia 19. századi iparosodásának alapjait Mária Terézia fektette le uralkodásának negyven éve alatt.

KOLEJKA, J.: Povstání ve Vídni v říjnu 1848. (Rakouský sněm v říjnu 1848.) (Az 1848-as októberi bécsi felkelés. – Az 1848-as októberi osztrák országgyűlés). – ČMM, 102. 1983:1–2. 86–97.

Az 1848-as bécsi októberi események összmonarchiai hatásaival foglalkozik.

POLTAVSZKIJ, M.A.: Sztanovlenie i razvitie avsztrijzkoi narodnoszti (Az osztrák nép kialakulása és fejlődése). – VI, 1983:3. 47–59.

Az 5. századtól a 19. század közepéig.

LEWIS, J.: Red Vienna: Socialism in One City: 1918–27 (Vörös Bécs: szocializmus egy városban, 1918–27). – ESR, 13. 1983:3. 335–356.

A tanulmány az 1927-es visszavonulásig követi nyomon a szociáldemokrata politikát.

Bulgária

GJUZELEV, V.: Obrazovanie i gramotnoszt v b'lgarija prez 13–14 v. (Művelődés és írásbeliség Bulgáriában a 13–14. században). – IP, 1983:3. 21–45.

A korabeli írásbeliséget tükröző emlékek, az egyházi szláv nyelv. A bolgár egyház szerepe az írásbeliség elterjesztésében.

Csehszlovákia

ŽEMLIČKA, J.: Královský čišník Zbraslav a jeho dědictví (Vznik a rozklad jednoho feudálního dominia z první poloviny 13. století). (Zbraslav királyi pohárnok és öröksége. – Egy feudális domínium kialakulása és széthullása a 13. század első felében). – HG, 1983. 21. köt. 117–132.

Az Észak-Csehszlovákiából származó, I. Ottokár, majd I. Václáv király bizalmas emberei körébe tartozó főúr 1238-ban írott végrendelete alapján vizsgálja a hosszú évek során felhalmozott birtok széthullásának okait és körülményeit.

BOHÁČ, Z.: Vesnice v sídelní struktuře předhusitských Čech. (Falvak a huszita-kor előtti Csehszlovák település-strukturájában). – HG, 1983. 21. köt. 37–116.

A gazdag levéltári források kutatásán alapuló, a legújabb régészeti feltárások és az eddig megjelent irodalom eredményeit is elemző tanulmány a „középkori falu” fogalmára vonatkozó eddigi ismereteket és saját kutatásainak eredményeit foglalja össze.

KUČEROVÁ, K.: Etnické zmeny na Slovensku od 16. do polovice 18. storočia (Etnikai változások Szlovákiában a 16. századtól a 18. század közepéig.) – HČ, 31. 1983:4. 523–543.

A tanulmány – kronológiai sorrendben – Szlovákia területét érintő vlah, szerb és német-habán kolonizáció problémáját vizsgálja.

Franciaország

SIVÉRY, G.: Le mécontentement dans le royaume de France et les enquêtes de Saint Louis (Elégedetlenség a francia királyságban és Szent Lajos vizsgálatai). – RH, 1983. jan.–márc. No. 545. 3–24.

A 13. századi Franciaország belső helyzete az írásban felvett panaszok alapján – a király által kezdeményezett vizsgálat indítóokai – reformok az állam és tisztviselői visszaéléseinek megfékezésére.

GIESERY, R.E.: State-Building in Early Modern France: The Role of Royal Officialdom (Államépítés az újkori Franciaország elején: a királyi hivatalnokok szerepe). – JMH, 55. 1983:2. 191–207.

A 17. században megerősödött bürokratikus hivatalnoki réteg politikai jelentőségét vizsgálja az ancien régime alatt. A szerző szerint a király mellett ügyködő hivatalnokság társadalmilag beleolvadt a feudális nemességbe, melynek politikai szerepét átvette.

LE ROY LADURIE, E.: Auprès du roi, la Cour (A királyhoz közel, az udvar). – AESC, 38. 1983:1. 21–40.

XIV. Lajos francia király udvartartását mutatja be, különös tekintettel a hatalomhoz közel rokonni összefonódására.

GOUEFFON, J.: La Cour de justice d'Orléans (1944–1945). (Az orléansi bíróság, 1944–1945). – RHDGM, 33. 1983. 51–64.

A cikk 1944 decembere és 1945 novembere között követi nyomon az 1944-ben létrehozott bíróság tevékenységét.

Lengyelország

WYROBISZ, A.: Functional Types of Polish Towns in the 16–17th Centuries (A lengyel városok funkcionális típusai a 16–17. században). – JEEH, 12. 1983:1. 69–104.

A lengyel várospolitikai 16–18. századi koncepcióit ismerteti a városok társadalmi-gazdasági funkciói alapján.

CORRSIN, S.: Polish Archival and Manuscript Sources for the Study of the Migrations to America (Lengyel archívumi és kéziratos források az Amerikába történő kivándorlásról). – EEQ, 17. 1983:3. 299–310.

A lengyel tengerentúli emigráció-kutatás forrásanyagának összetételét, fellelhetőségét mutatja be az elmúlt két évszázad kivándorlásait illetően.

NEVEUX, J.B.: Le soulèvement de la Wielkopolska et ses conséquences (décembre 1918–novembre 1919). (A Wielkopolska-i felkelés és következményei, 1918 december – 1919 november). – RHMC, 31. 1984:1. 74–98.

A wielkopolskai események részletes leírása. A poznańi felkelés. Pilsudski állásfoglalása a felkeléssel kapcsolatban.

Magyarország

RATKOŠ, P.: Anonymove Gesta Hungarorum a ich pramenná hodnota (Anonymus Gesta Hungarorum-a és forrásértéke). – HČ, 31, 1983:6. 825–870.

A szlovák történész több évtizedes kutatásainak eredményeit összegzi; tulajdonképpen részletesen kifejti azt a még 1964-ben leírt véleményét, hogy a Gesta Hungarorum nem krónika, hanem irodalmi mű (prózában írt eposz), amelynek jóformán semmilyen forrásértéke nincs a kor alapvető történeti kérdései tisztázása vonatkozásában.

HALAGA, O.R.: A Mercantilist Initiative to Compete with Venice: Kaschau's Fustian Monopoly, 1411 (Merkantil kezdeményezés a Velencével való versengésben: Kassa bársonymonopóliuma, 1411). – JEEH, 12. 1983:2. 407–436.

A 15. században Kassa Zsigmond királytól bársonymonopóliumot kapott. A cikk a kassai városatyák a textilipar fejlesztésére vonatkozó terveiről számol be.

SKLADANÝ, M.: Európský význam banskobystrického mediarstva v 15. storočí. Jeho podiel na zdokonalení hutníckého spracovania medi (A 15. századi besztecerbányai rézbányászat európai jelentősége. A rézkohászat tökéletesítésében betöltött szerepe). – HČ, 31. 1983:3. 345–370.

Az igen hiányosan fennmaradt források alapján próbál átfogó képet adni a középkori besztecerbányai rézbányászat és kohászat fejlődéséről a 16. század végéig.

Németország

SCHULZE, H.K.: Der Anteil der Slawen an der mittelalterlichen Siedlung nach deutschem Recht in Ostmitteldeutschland (A szlávok részesezése a német jogú középkori településeken Közép-Kelet-Németországban). – ZfO, 31. 1982:3. 321–336.

Közép- és Kelet-Németország településtörténetét igen alaposan vizsgálta a német történettudomány, ennél azonban csak a németek letelepedését vették figyelembe. A szerző eddig feltáratlan területre lépett, s röviden megfogalmazott megfigyeléseit és téziseit vitaindítónak szánta.

HOLECZEK, H.: Erasmus von Rotterdam und die volkssprachliche Rezeption seiner Schriften in der deutschen Reformation 1519–1536. (Rotterdami Erasmus és írásainak népnyelvi befogadása a német reformációban, 1519–1536). – ZfHF, 11. 1984:2. 129–164.

Az eddig általánosan elfogadott nézettel ellentétben Erasmus számos írását (kb. 250) lefordították németre és ezeket még a szerző életében megjelentették. A tanulmány ezeknek az írásoknak német földön való elterjedtségét és hatását vizsgálja.

LÜBBE, H.: Der Nationalsozialismus im deutschen Nachkriegsbewusstsein (A nemzeti-szocializmus a háború utáni német tudatban). – HZ, 236. 1983:3. 579–600.

A német kulturális közvéleményben a nemzeti-szocializmussal foglalkozó jelenségeket – a történettudományi kiadványoktól a tömegtájékoztatási eszközökig (pl. a Holocaust-sorozat) – tárgyalja.

Olaszország

BRUCKER, G.: Bureaucracy and Social Welfare in the Renaissance: A Florentine Case Study (Bürokrácia és szociális jólét a reneszánszban: egy firenzei esettanulmány). – JMH, 55. 1983:1. 1–21.

A cikk a 15–16. századi firenzei közigazgatás struktúráját vizsgálja.

GHIARA, C.: Filatoi e filatori a Genova tra XV e XVIII secolo (Szövőüzemek és szövőmunkások Genovában a XV–XVIII. században). – QS, 1983. ápr. t. 18. No. 52. 135–166.

A selyemszövés technikájában Itália egyéb vidékein végbement jelentős átalakulások ellenére a kéziszövés technikájának fennmaradása Genovában – a fokozódó piaci követelmények között versenyképes tudott maradni új anyagaival és félkész termékeivel, míg a piemonti mintára felállított selyemüzemek fel nem váltották őket.

KEYDER, C.: Protoindustrializzazione e aree periferiche (Proto-industrializáció és a peremvidékek). – QS, 1983. ápr. t. 18. No. 52. 105–118.

A proto-industrializáció és a pre-indusztrializációs manufaktúrák fogalma közti különbség tisztázása a perifériális t. rületeken.

Románia

ARDELEANU, I.: Inseamnăteea istorică a făuririi statului național unitar român (Az egységes román nemzetállam megteremtésének jelentősége). – ES, 1983, 15. 11–12.

A három román fejedelemség egyesítése 1600-ban megnyitotta a lehetőséget az egyesülése felé.

CORBU, C.: 1784 – răscăla sau revoluție? (1784 – felkelés vagy forradalom?) – AI, 1983:3. 125–134.

A Horia-Cloșca-Crișan féle lázadás a román történetírásban.

NICOLAE, V.: 1848 – revoluție națională și socială iunitară a poporului român (1848, mint a román nép egységes társadalmi és nemzeti forradalma). – AI, 1983:3. 84–98.

Az 1848-as eseményeket úgy tárgyalja a szerző, mint egy hosszantartó megelőző folyamat végeredményét, amelynek megelőző állomásaihoz az 1784-es Horia Cloșca és Crișan-féle, az 1821-es Vladimirescu-féle felkelés is hozzátartozott.

ADAM, I.I.: Agricultura Transilvaniei în ajunul primului război mondial (Erdély mezőgazdasága az első világháború előestéjén). – RI, 1983:2. 123–137.

Statisztikai adatokkal kíván kimerítő képet nyújtani a földbirtok megosztásáról.

RUS, T.: Reforms agrare din 1921 în Transilvania și naționalitățile conlocuitoare (Az 1921-es erdélyi agrárreform és az együttlakó nemzetiségek). – RI, 1983:4. 333–349.

Az agrárreform haladó szellemét ecsetelve azt állapítja meg, hogy az bizonyos helyeken a nemzetiségeknek előnyösebb volt, mint a román parasztságnak.

PETRESCU-COMNEN, N.: Asigurările celui de-al III-lea Reich verbe goale (A harmadik birodalom ígéretei – üres szavak). – MI, 1983. okt. 22–27.

Leleplező írás a Vaszgárdáról 1938-ban, a volt polgári politikus feljegyzései alapján.

Spanyolország

FORSYTH, P.J. – NICHOLAS, St.J.: The Decline of Spanish Industry and the Price Revolution: A Neoclassical Analysis (A spanyol ipar hanyatlása és az árforradalom: neoklasszikus elemzés). – JEEH, 12. 1983:3. 601–610.

A tanulmány arra keres választ, hogy a 16–17. századi Spanyolország, a folyamatos arany és ezüstbeáramlás ellenére miért nevezhető a hanyatlás korszakának.

Szovjetunió

BORISZOV, N.Sz. – MITROFANOVA, E.N.: Iz istorii vzaimootnosenij moszkovszkih knjazej i cerkvi v XIV–XV vv. (A moszkvai hercegek és az egyház kapcsolatairól a XIV–XV. században). – VMU, 1983:2. 46–57.

A központosított orosz állam kialakulása és az ún. kolostori reform, vagyis a feudális testületekké váló kolostorok és az államhatalom bonyolult kapcsolatairól.

VOROB'EV, V.M.: Izzivalosz' li holopsztvo v pomeszt'jah Szevero-Zapada Roszszii szeredinü XVII – nacala XVIII v. (Eltüntek-e a holopok a XVII. század közepén – a XVIII. század elején Oroszország észak-nyugati részein?) – ISzSzSzR, 1983:4. 113–123.

A jobbágyok és szolgáló népek arányairól végzett felmérések, 13 táblázattal illusztrálva.

MEDUSEVSZKIJ, A.N.: Razvitie apparata upravlenija Roszszii v pervoj csetverti XVIII veka (Az oroszországi közigazgatás fejlődése a XVIII. század első évtizedeiben). – ISzSzSzR, 1983:6. 136–143.

Az abszolútizmus fejlődése az uralkodóosztály strukturális és az államapparátus stabilizáló változását vonta maga után.

RÜNDZJUNSKIJ, P.G.: Idejnaja sztorona kreszt'janszkih dviszenij 1770–1850-h godov i metodü ee izucsenija (Az 1770 és 1850 között zajló parasztmozgalmak eszmei oldala és kutatási módszerei). – VI, 1983:5. 4–16.

A korszak orosz népi utópiáival és objektíválható reményeivel foglalkozik a szerző, különös tekintettel a Pugacsov-féle parasztháborúra.

ELISZEEVA, N.V.: Sztatiszticeszkie publikácii Dvorjanszkogo banka kak izstocsnik dlja izucsenija pomescsics'ego hozjajszta kapitaliszticeszkoj Roszzsüi (A Nemesi Bank statisztikai kiadványai, mint a földesúri birtokok gazdaságtörténetének forrásai a kapitalista Orszoszországban). – ISzSzSZR, 1983:4. 90–102.

Az 1900-ban zálogba került birtokok adatainak feldolgozása, értelmezése.

NAUMOVA, L.Sz.: Carizm i periodiceszkaja peccsat' pered pervoj mirovoj vojnoj (A cári rendszer és az első világháború előtti periodikák). – VI, 1983:6. 92–102.

A szakirodalomban eddig nem alkalmazott levéltári anyagok felhasználásával ad képet az 1910–1914 között megjelent 4598 féle sajtóorgánum és a hivatalos cenzúra és egyéb kormányintézkedések viszonyáról.

VOLKOV, I.M. – VÜLCAN, M.A. – ZELENIN, I.E.: Voproszju prodovol'sztvennogo obeszcpenija naszelenija SzSzSZR 1917–1982 gg. (A Szovjetunió lakosságának ételmiszerellátása 1917 és 1982 között). – ISzSzSZR, 1983:2. 3–20.

Az ételmiszer program alakulását történelmi korszakonként és a termelés és a fogyasztás alakulásának megfelelően kíséri figyelemmel a cikk.

CSERNEV, A.D.: Dejatel'noszt' Informacionnogo otdela CK RKP(b) v konce vszsztanovitel'nogo perioda 1924–1925 gg. (Az OK(b)P KB Tájékoztatósi Irodájának tevékenysége az újjáépítési korszak végén). – VMU, 1983:1. 20–31.

A háború, a polgárháború és a forradalmi harcok utáni békés termelőmunka korában a Központi Bizottság Titkársága 1924 áprilisában határozatot hozott a Tájékoztatósi Osztály szervezéséről. Ennek felépítéséről, tevékenysége kezdetéről ír a szerző.

ORLOV, A.Sz.: Kurszkaja bitva: mitü i dejsztvitel'noszt' (A kurszki csata, mint mítosz és valóság). – NNI, 1983:5. 32–45.

Az 1943 nyarán lezajlott ütközet tudományos értékelése.

KÍNA

WILL, P.-E.: Le stockage public des graines en Chine à l'époque des Qing (1644. 1911). Problèmes de gestion et problèmes de contrôle (Gabonraktárak Kínában a Qoing korszakban (1644–1911). Irányítás és ellenőrzési gondok). – AESC, 38. 1983:2. 259–278.

Bemutatja a Qing korszakban a gabonáról a közraktárak létesítésével kapcsolatos szervezési, megőrzési és elosztási jellegű problémákat.

U.S.A.

JAMES, J.A.: Structural Change in American Manufacturing, 1850–1890. (Strukturális változás az amerikai manufaktúra-iparban, 1850–1890). – JEH, 43. 1983:2. 433–460.

A 19. század második felében az USA-ban végbemenő technológiai változásokat kíséri figyelemmel és 16 nagyobb iparág alakulását követi nyomon.

1984

Elmélet, módszertan

ANDREUCCI, F.: L'organizzazione della ricerca storica – istituzioni centrali e forme associative (A történeti kutatások megszervezése – központi intézmények és társulási formák). – SSt, 1984. okt.–dec. t. 25. f. 4. 973–984.

A kérdés olaszországi vetülete – pénzügyi és szervezeti problémák.

BARBAGALLO, F.: La storia tra passato e futuro (A történelem a múlt és a jelen között). – SSt, 1984. jan.–márc. f. 1. 105–118.

A modern társadalom és kultúra krízise – a mai történetírás problémái.

CANFORA, L.: Fonti sommerse (Elsüllyedt források). – SSt, 1984. okt.–dec. t. 25. f. 4. 967–972.

A jelenkori történetírás forrásproblémái – a levéltári megőrzés lehetőségei és hiányosságai.

KOVAL'CSENKO, I.D.: Primenenie kolicsesztvennüh metodov i ĖVM v isztoricseszkikh iszszledovanijah (A kvantitatív módszerek és a számítógép alkalmazása a történettudományi kutatómunkában). – VI, 1984:9. 61–73.

Az utóbbi két évtized tapasztalatainak elemzése.

KÜTTLER, W.: Probleme der geschichtswissenschaftliche Typisierung (A történettudományi tipizálás problémái). – ZfG, 32. 1984:12. 1055–1071.

Gyakorlati kutatási példák a tipológia alkalmazási területeire vonatkozóan; elmélet- és módszertörténeti adalékok a marxista–leninista és a polgári történettudományban; a történelmi típusfogalmak és tipizálás főbb változatai.

LEYDEAN, W. von: Categories of Historical Understanding (A történelmi megértés kategóriái). – HT, 1984. t. 23. f. 1. 53–77.

A történelmi megértés problémái – megközelítésük és vizsgálatuk – a történeti gondolkodás kategóriáinak és szintjeinek megállapítása.

MAIER, F.G.: Der Historiker und die Texte (A történeész és a szövegek). – HZ, 238. 1984:1. 83–94.

A szerző a szöveg és a történeti valóság közötti szakadék áthidalását elemzi.

MOMMSEN, W.J.: Die Sprache des Historikers (A történeész nyelve). – HZ, 238. 1984:1. 57–82.

A szerző azt a régi kérdést vizsgálja, hogy hogyan viszonyul egymáshoz a történelem és az irodalom. Míg a múltban a történeészek műveit majdnem magától értetődően egy nép nemzeti irodalma részének tekintették, addig ma a történeti kutatások és a történetírás növekvő szakosodásával megváltozott a helyzet.

OEXLE, O.G.: Die Geschichtswissenschaft im Zeichen des Historismus. Bemerkungen zum Standort der Geschichtsforschung (A történettudomány a historizmus jegyében. Megjegyzések a történeti kutatás helyzetéhez). – HZ, 238. 1984:1. 17–56.

A szerző definiálja a historizmus, tudomány, kutatás fogalmakat, majd bemutatja a német történettudomány fejlődését, a különféle történetírói iskolákat és a jelenlegi történeti kutatás legfőbb problémáit tárgyalja.

ORTNER, S.B.: Theory in Anthropology since the Sixties (Antropológiai elmélet a hatvanas évektől). – CSSH, 26. 1984:1. 126–166.

Az 1960-as évek elején az antropológia elméleti kiindulópontja a rendszer, a szerkezet és a természet volt, a hatvanas évek közepén előtérbe került az ún. „szimbolikus antropológia”, majd teret kapott a kulturális ökológia, a strukturalizmus, végül pedig a marxista strukturalizmus is.

TILLY, Ch.: The Old New Social History and the New Old Social History (A régi új társadalomtörténet és az új régi társadalomtörténet). – R, 7. 1984:3. 363–406.

A tanulmány a társadalomtörténeti kutatásokban alkalmazott kutatási módszerek eszköztárának megváltozásáról számol be, a napjainkban, valamint a korábbi évtizedekben alkalmazott metodológia összehasonlítása eredményeképpen.

Historiográfia

DIPPER, Ch.: Aufklärung und Revolution in Italien. Ein Forschungsbericht (Felvilágosodás és forradalom Olaszországban. Kutatási beszámoló). – AS, 23. 1983. 377–438.

Áttekintés a címben jelzett korszakok (főként német és olasz) irodalmáról, főbb módszertani vitáiról.

JANIN, A.A.: Isztoriografija Szlovackogo nacional'nogo voszsztanija 1944 g. (Az 1944-es Szlovák nemzeti felkelés historiográfiája). – NNI, 1984:5. 50–64.

A soknemzetiségű partizán-alakulatok fegyveres harcának fejleményei, írásos dokumentumai, értékelése.

TORTAROLO, E.: La storiografia tedesca e la stampa periodica settecentesca (A német historiográfia és folyóiratsajtó a 18. században). – SSt, 1984. ápr.–jún. f. 2. 333–343.

200 év német sajtótörténetének historiográfiai feldolgozása.

SCHÄFER, P.: Zu neueren Tendenzen in der bürgerlichen Geschichtsschreibung der USA (Újabb tendenciák az USA polgári történetírásában). – ZfG, 32. 1984:7. 595–603.

A polgári történettudomány fejlődésének főbb vonalai a második világháború befejezésétől napjainkig.

Szovetszkie isztoriki – K 60-letiju obrazovanija SzSzsZR (A szovjet történészek a Szovjetunió fennállásának 60. évfordulójára). – ISzSzsZR, 1984:4. 60–80.

A SzUTA Szovjetunió Története Intézetében a Sersztobitov által vezetett szerzői kollektíva az 1981–83-ban megjelent vonatkozó szakirodalom szemléjét állította össze.

STRATH, Bo: Recent development in Swedish social history of the period since 1800 (Fejlemények a svéd társadalomtörténet vonatkozásában 1800-tól). – SH, 9. 1984:1. 77–86.

A cikk a svéd társadalomtörténeti kutatásokat elemzi az elmúlt két évtizedben megjelent publikációk alapján.

Konferenciák, tanácskozások

TICHÝ, K.: 2. zasedání Československo-rumunské komise historiků v Bukuresti (A csehszlovák–román történészbizottság 2. ülészaka, Bukarest, 1983. máj. 24–28.) – ČČH, 32. 1984:2. 318–319.

A tanácskozás témája a két állam politikai rendszerének a kialakulása, gazdasági és kulturális, ill. katonai együttműködése a 20-as években. Az elhangzott előadások, hozzászólások rövid tartalmi összefoglalása.

ROMPORTLOVÁ, M.: Zasedání Československo-jugoslávské historické komise v Brně (A csehszlovák–jugoszláv történészbizottság ülészaka Brno-ban), Brno 1983. okt. 11–14. – ČMM, 103. 1984:1–2. 180–183.

A tanácskozáson – A csehek, szlovákok és jugoszlávok gondolkodásának fejlődése a 18. század közepétől az 1848–1849-es forradalomig – elhangzott előadások, hozzászólások rövid tartalmi összefoglalása.

ČIČAJ, V.: Konferencia o Matejovi Belovi, jeho živote a diele (Bél Mátyásról, életéről és művéről rendezett tudományos konferencia). Smolenice, 1983. dec. 12–15. – HČ, 32. 1984:3. 514–515.

Bél Mátyás (1684–1749) születésének 300. évfordulója alkalmából a SzTA Történettud. Int. és Földrajzi Intézete által rendezett nemzetközi tudományos tanácskozáson elhangzott előadások és felszólalások rövid tartalmi bemutatása.

PODRIMAVSKÝ, M.: Činnosť Slovenskej historickej spoločnosti pri SAV roku 1983. (A Szlovák Történelmi Társulat tevékenysége 1983-ban). – HČ, 32. 1984:5. 844–848.

FELCMAN, O.: Konference ke 40. výročí osvobození Československa (Csehszlovákia felszabadulása 40. évfordulója alkalmából rendezett tudományos konferencia). Praha, 1984. május 22–23. – ČČH, 32. 1984:6. 938–940.

A tudományos tanácskozáson elhangzott előadások és hozzászólások bemutatása.

KOSTLÁN, A.: Vědecké zasedání „Proměny české společnosti za třicetileté války“ („A cseh társadalomban a harmincéves háború idején bekövetkezett változások” címmel rendezett tudományos ülészak). – CCH, 32. 1984:5. 797–799.

Prágában 1984. december 8-án megtartott tanácskozáson elhangzott beszámolók, hozzászólások, korreferátumok tartalmi bemutatása.

SZMIRNOV, Sz.N.: Szeszszija szovetszko-vengerszkoj komiszzii po szotrudnicesztvu v oblaszti obcsesztvennüh nauk (A magyar–szovjet vegyesbizottság ülészaka a társadalomtudományi együttműködésről). – VI, 1984:1. 157–159.

1983. október 10–15-én Jerevánban és Tbilisziben tartották a szovjet–magyar vegyesbizottság 5. ülészakit. A P. Fedoszejev és Pach Zsigmond Pál vezette küldöttségek beszámoltak a végzett munkáról, munkatervet egyeztettek és közgazdasági kerekasztal beszélgetést folytattak.

KUTNOHORSKÁ, J.: Zprávo a 14. zsedání komise historiku. ČSSR–SSR v Oděse (Jelentés a csehszlovák és a szovjet történészbizottság 14. odesszai ülészakaról, 1983. okt. 25–28.) – ČČH, 32, 1984:3. 476–478.

A tanácskozáson – Adalék Csehszlovákia és Szovjetunió mezőgazdaságában végbement forradalmi-demokratikus változások társadalompolitikai és gazdasági eredményeihez – elhangzott előadások és hozzászólások rövid tartalmi összefoglalása.

MARSINA, R.: XVII. zasedanie Československo–mad'arskej historickej komise (A csehszlovák–magyar történész bizottság XVII. ülészaka), Komárno, 1983. okt. 3–6. – HČ, 32. 1984:2. 346–347.

A tanácskozás témája: Közös török-ellenes harcok a 16. és a 17. században.

SLAVKOVSKÁ, E.: Sympóziu m slovenskej historiografii v medzivojnovom období v rokoch 1918–1938. (Szimpóziu m a két világháború közötti – 1918–1938 – évek szlovák történetírásáról), Bratislava, 1983. dec. 7–8. – HČ, 32. 1984:5. 842–844.

A tanácskozáson elhangzott előadások, hozzászólások tartalmi bemutatása.

KOPILOV, A.N.: O szucsnoszti kul'turü i roli isztoricseszkoj nauki v izucsenii kul'turno-isztoricseszko go proceszsa (A kultúra lényege és a történettudomány szerepe a művelődéstörténeti folyamatok kutatásában). – ISzSzSzR, 1984:6. 96–109.

Két 1977-ben a Voproszű Filozofii, 1978-ban az Isztorija SzSzSzR szerkesz-

tőségében lezajlott kerekasztal-beszélgetés eredményéről, álláspontjáról és hatásáról számol be a szerző.

LEPRE, E.: *Storiografia contemporanea a dibattito teorico* (Mai historiográfiai és elméleti vita). – SSt, 1984. jan.–márc. f. 1. 131–137.

Az 1982 május–júniusában Torinóban tartott nemzetközi konferencia tanulmánykötete alapján.

Munkásmozgalom, ideológia

SHAW, W.H.: *Marx and Morgan* (Marx és Morgan). – HT, 1984. t. 23. f. 2. 215–228.

Marx és a történeti antropológia – Morgan Ancient Society c. munkájának értékelése – felfogásuk hasonlóságai és ellentétei.

OSZOBOVA, I.P.: *K isztorii publikacii Usztava I Internacionala* (Az I. Internacionálé Szervezeti Szabályzatának megjelentetéséről). – NNI, 1984:6. 33–42.

LÜDTKE, A.: *Le domaine réservé: affirmation de l'autonomie ouvrière et politique chez les ouvriers d'usine en Allemagne à la fin du XIXe siècle* (Egy eddig fel nem tárt terület: a munkás- és politikai autonómia követelése a nagyüzemi munkásoknál Németországban a 19. sz. végén). – LMS, 1984:1. 29–52.

Egy szászországi gyár esztergályosai és a szocialista eszmék hatása. A szerző igen fontosnak tartja a nem intézményesen szervezett munkásmozgalom bemutatását.

KIRJANOV, Ju.I.: *Proletariat Roszszii i mezsdunarodnoe rabocsee dvizsenie v 1901–1904 godah* (Az oroszországi proletariátus és a nemzetközi munkásmozgalom 1901–1904-ben). – VI, 1984:7. 3–16.

A munkásosztályban kialakuló nemzetközi szolidaritás folyamata; a tudatosodás, hogy a szociáldemokraták az élcsapat és ennek vállalása; a vezető nyugat-európai munkásmozgalmi reagálások az oroszországi mozgalom 1901–04-es fejleményeire.

STAMM, Ch.: *Der Béla Kun-Zwischenfall im Juli 1920 und die deutsch-sowjetischen Beziehungen*. (A Kun Béla-epizód 1920 júliusában és a német–szovjet kapcsolatok). – JGO, 31. 1983:3. 365–385.

A tanulmány a Kun Béla-életrajzban, 1920-ra vonatkozó hiányt kívánja pótolni. Emellett megvilágítja a weimari köztársaság ambivalens viszonyát Szovjet-Oroszországhoz, mint külpolitikai partnerhez és mint a belső forradalmi agitáció külső támogatójához.

PASSERINI, L.: *Mémoire et histoire: la visite de Mussolini à l'usine Fiat de Mirafiori* (Visszaemlékezés és történelem: Mussolini látogatása a mirafiori-i Fiat művekben). – LMS, 1984:1. 53–82.

A szerző egykori torinói Fiat-munkásokkal készített interjúk alapján próbálja bemutatni a munkásrétegek viszonyulását a fasizmushoz.

VINYES, R.: *Le basi sociali e culturali del fronte popolare in Catalogna* (A katalán népfront társadalmi és kulturális bázisa). – SSt, 1984. ápr.–jún. f. 2. p. 431–460.

Az 1934–37-es népfront-mozgalom és a Komintern akcióprogramjából adódó konfliktusok.

Nőkérdés

BESMERNY, J.: *Les structures de la famille paysanne dans les villages de la France au IXe siècle* (A parasztcsaládok struktúrája a Frank Birodalom falvaiban a 9. században). – MA, 1984. t. 90. f. 2. 165–194.

Adalék Észak-Franciaország paraszti családstruktúrájának kutatásához a Saint-Germain-Des-Près apátság lajstromai alapján.

BOSWELL, J.E.: *The Abandonment of Children and the Ancient and Medieval Family. (Expositio and Oblatio.)* (Expozíció és oblatió: gyermekek elhagyása, ókori és középkori családok.) – AHR, 89. 1984:1. 10–33.

A tanulmány az elhagyott gyermekek történelmi méretű jelenségeit vizsgálja, az ókori és a középkori Európában.

CONTHIER, N.: *Délinquantes ou victimes, les femmes dans la société lyonnaise du XVe siècle* (Bűnözők vagy áldozatok, asszonyok a 15. századi lyoni társadalomban). – RH, 1984. jan.–márc. f. 549. 25–46.

Az érsek világi ítélőszéke által 1427–1442 között kivetett bírságok lajstromai alapján – az ítélőszék hatáskörébe eső vétségek és kihágások – a női bűnözés statisztikája – a családi szolidaritás problémája – a nők ellen elkövetett támadások – a férfi-agressziók női áldozatai.

OFFEN, K.: *Depopulation, Nationalism and Feminism in Fin-de-Siècles France* (Népességcsökkenés, nacionalizmus és feminizmus a francia századfordulón). – AHR, 89. 1984:3. 648–676.

A tanulmány 1880–1910 között vizsgálja a nők társadalmi életben csökkenő részvétele és a születési arányszám csökkenése közötti összefüggéseket.

WILSON, S.: *The myth of motherhood a myth: the historical view of European child-rearing* (Az anyaság mítoszának mítosza: az európai gyermeknevelés történelmi áttekintése). – SoH, 9. 1984:2. 181–198.

Az európai családtörténeten belül a gyermek-kultusz kérdéskörét vizsgálja. Magyarázatot keres a gyermek-elhagyás, illetve az elhanyagolás okaira.

Nemzetközi kapcsolatok

ZOLOTUHIN, M.Ju.: Bolgarszkij krizisz 1885–1886 gg. i krah avsztro-ruszszo-germanszkogo szojuza (Az 1885–86-os bulgár válság és az osztrák–oros–német szövetség összeomlása). – VI, 1984:4. 43–56.

Osztrák levéltári kutatásai alapján a szerző a nagyhatalmak kapcsolatának változásait, az ellentétek alakulását Ausztria és Oroszország között, valamint a bismarcki politika valóságos vonásait követi.

PISZAREV, Ju.A.: Balkanü mezdu mirom i vojnoj (A Balkán a béke és a háború között). – NNI, 1984:4. 63–75.

A diplomáciatörténeti munka az 1912–13-as Londoni konferenciák fejleményeivel, hátterével foglalkozik.

MINC, I.I.: Vozniknovenie Verszal'szkoy szisztemü (A Versailles-i békerendszer kialakulása). – VI, 1984:11. 3–24.

A Párizsi békekonferenciát lezáró szerződés-rendszer, a tárgyalások híres szereplői.

MITEV, J.D.: Anglija, makedonszkijat v'prosz i b'lgaro–jugoszlavszkite otnosenija prez 1924 g. (Anglia, a macedon kérdés és a bolgár–jugoszláv kapcsolatok 1924 előtt). – IP, 1984:3. 17–35.

Az angol külügyminisztérium levéltárából származó, mindeddig nem ismert dokumentumok alapján vizsgálja a szerző Cankov kormánya idején (1923–25) az angol–bolgár kapcsolatokat.

NIKOLAEV, N.: Znamenitel'naja data v szovetszko–anglijszkih otnosenijah (A szovjet–angol kapcsolatok jeles dátuma). – VI, 1984:2. 54–59.

1924. február 2-án a Szovjetunió diplomáciai kapcsolatot létesített Angliával.

AHTAMZJAN, A.A.: Sztanovlenie diplomaticeszkih otnosenij Szovetszkogo goszdarsztva sz Avsztriej 1920–1924 gg. (Diplomáciai kapcsolatok kialakulása a Szovjetunió és Ausztria között 1920–1924-ben). – VI, 1984:4. 30–42.

A kereskedelmi, kulturális és külpolitikai kapcsolatok normalizálódása.

PRASZOLOV, Sz.I.: Malaja Antanta i Csehszlovakija 1936–1937 gg. (A Kis-Antant és Csehszlovákia 1936–37-ben). – NNI, 1984:4. 125–147.

A csehszlovák–jugoszláv, csehszlovák–francia és a csehszlovák–román kapcsolatok, válságok története. A tanulmány első részét lásd e folyóirat 1984:3. számában.

VESELÝ, Z.: Československo–sovětské spojení a revolúční proces (A csehszlovák–szovjet kapcsolatok és a forradalmi folyamat). – SHS, 14. köt. 1984. 121–147.

A csehszlovák–szovjet kapcsolatok hatása Csehszlovákiában 1945–1948 között; a februári fordulat előtt kibontakozó forradalmi átalakulást vizsgálja az

ország bel- és külpolitikai irányvonala kialakításánál, a népi demokratikus forradalom győzelméért folytatott küzdelem időszakában.

TEJCHMAN, M.: Československo–jugoslávské vztahy v letech druhé světové války (A csehszlovák–jugoszláv kapcsolatok a második világháború éveiben). – SHS, 14. köt. 1984. 84–120.

A második világháború alatti csehszlovák–jugoszláv politikai kapcsolatok alakulását és folyamatát a szerző több síkon vizsgálja. Foglalkozik a jugoszláv kormány és a londoni csehszlovák emigráció hivatalos kapcsolatával (1941–43); kitér a két kommunista párt, valamint a két országban folyó partizánháború, a nemzeti felszabadító harcok között létesített kapcsolatok, közvetlen kölcsönös részvétel bemutatására. Érinti az ún. Szlovák állam és a horvát fasiszta állam között fennálló szoros kapcsolatok kérdését is.

Egyetemes történet

PARISE, N.F.: Sacrificio e misura del valore nella Grecia antica (Áldozat és értékmérő az antik Görögországban). – SSt, 1984. okt.–dec. t. 25. f. 4. 913–924.

A pénz kezdetei az antik Görögországban – rituális felhasználása.

SCHEID, J.: La spartizione a Roma (Az elosztás Rómában). – SSt, 1984. okt.–dec. t. 25. f. 4. 945–956.

Áldozatbemutatói rítusok és áldozati lakoma az antik Rómában.

RONIN, V.K.: „O Vlaszti” Karla Velikogo nad szlavjanami (Nagy Károly hatalmáról a szlávok felett). – SzSz, 1984:1. 33–46.

A szerző a források terminológiai elemzése alapján járul hozzá a kérdés megvilágításához.

MALICH, B.: Der sogenannte Wirtschaftskrieg zwischen dem Zaren Symeon (893 bis 927) und dem Byzantinischen Reich als Ausdruck der gewachsenen Stärke des bulgarischen Staates (Az úgynevezett gazdasági háború Simeon cár (893–927) és a bizánci birodalom között, mint a bolgár állam növekvő erejének kifejeződése). – JfGSLE, 26. 1983:2. 75–88.

894-ben a bolgár állam és Bizánc között kiéleződött gazdasági ellentétek okait elemzi.

ROBINSON, F.C.: Medieval, the Middle Ages (Középkori, a középkor). – Sp, 1984. okt. t. 59. f. 4. 745–756.

A terminusok elemzése, pejoratív értelmű használata, státusa a különböző európai nyelvekben.

LANGER, H.: Religion, Konfession und Kirche in der Epoche des Übergangs vom Feudalismus zum Kapitalismus (Vallás, felekezet és egyház a feudalizmusból a kapitalizmusba való átmenet korszakában). – ZfG, 32. 1984:2. 110–124.

A feudalizmusból a kapitalizmusba való átmenet időszaka alatt „átmeneti társadalom” címben jelzett jelenségeit kutatja a szerző (a 15. század végétől 1789–1794-ig).

BARNAVI, E.: *Mouvements révolutionnaires dans l'Europe moderne: un modèle (Forradalmi mozgalmak az újkori Európában: egy modell)*. – RH, 1984. jan.–márc. f. 549. 47–62.

A csehországi husziták, a münsteri anabaptisták, a németalföldi felkelők, a párizsi Liga, az angol puritánok mozgalmainak közös logikája, az azonos civilizáció, hasonló társadalmi, politikai fejlődés, hasonló típusú államhatalom tényezői által kiváltott rokon-reagálások.

MOUSNIER, R.: *Quelques remarques pour une comparaison des monarchies absolutes en Europe et en Asie (Néhány megjegyzés az európai és ázsiai abszolút monarchiák összehasonlításához)*. – RH, 1984. júl.–szept. f. 551. 29–44.

A 15–18. századi monarchiák összehasonlítása alapján választott kritériumok – a döntés hatalma – a döntés hatalmi szférája, fékező erői – végrehajtói – despotizmus és szabadság – az abszolút monarchia gyökerei, létrejöttének feltételei.

CALVI, G.: *Una metafora degli scambi sociali: la peste fiorentina del 1630. (A társadalmi érintkezés metaforája: az 1630-as firenzei pestis)*. – QS, 1984. ápr. NS. 55. 45–64.

A köznép társadalmi viselkedése a járvány kitörésekor – a pestissel kapcsolatos rendszabályok áthágására készítő okok. A fenyegető veszedelem elleni védekezés, a belső rendszer felbomlásának helyreállítása.

SWIGGERS, P.: *Pré-histoire et histoire de l'Encyclopédie. (Az Enciklopédia előtörténete és története)*. – RH, 1984. jan.–márc. f. 549. 83–94.

Az enciklopedisták 17. századi előfutárai – Diderot és d'Alembert enciklopédiájának kiadási története.

SMITH, W.D.: *The Function of Commercial Centers in the Modernization of European Capitalism: Amsterdam as an Information Exchange in the Seventeenth Century (A kereskedelmi központok szerepe az európai kapitalizmus modernizálásában: Amsterdam mint egy információs központ a 17. században)*. – JEH, 44. 1984:4. 985–1006.

A 17. században Amsterdam jelentőségét vizsgálja a szerző a kapitalista fejlődés szempontjából.

BÖHME, K.R.: *Die deutschen Provinzen der schwedischen Krone während der Türkenkriege im 17. Jahrhundert (A svéd korona német tartományai a török háborúk alatt a 17. században)*. – ZfHF, 11. 1984:2. 165–176.

A svéd korona német tartományai a török elleni harcokban csak kétszer támogatták a császárt, 1663–1664-ben és 1686-ban. A katonai részvétel számszerű-

leg és időben korlátozott volt, a tartomány csapatai a szentgotthárdi csatában és Buda visszafoglalásában vettek részt.

Közép- és Délkelet-Európa

CIACHIR, N.: Les Roumains et la lutte de liberation des peuples du Sud-Est l'Europe (A románok és a dél-kelet-európai népek szabadságharca). – RES–EE, 1984:3. 211–229.

A térség népeinek harca a 14–20. század folyamán a nemzeti függetlenségüket veszélyeztető nagyhatalmakkal szemben.

GREKOV, I.: Oszmanszkaja Imperija Krüm i mezdunarodnue otnosenija v Vosztocnoj Evrope v pervije godü livonszkaj vojnü, 1558–1572. (A Török birodalom, a Krím és a nemzetközi kapcsolatok Kelet-Európában a livóniai háború első éveiben, 1558–1572). – SzSz, 1984:3. 58–73.

Kiváló elemzés a IV. Iván korabeli orosz külpolitika lehetőségeiről a korabeli Kelet-európai diplomáciai viszonyok figyelembevételével.

VJAZEMSKAJA, E.K.: Roszsijszkaja diplomatija i voprosz ob avtonomii Bosznii i Hercegovinü v 1876 godu (Az orosz diplomácia és Bosznia-Hercegovina önállóságának kérdése 1876-ban). – SzSz, 1984:1. 17–33.

A cikk új, mindeddig ismeretlen orosz dokumentumok alapján vázolja fel az orosz diplomácia lépéseit 1876 tavaszán és őszén.

CASTELLAN, G.: Facteur religieux et identité nationale dans les Balkans aux XIXe–XXe siècles (A vallási tényező és a nemzeti identitás a Balkánon a XIX–XX. században). – RH, 1984. jan.–márc. f. 549. 135–151.

A török fennhatóság alatt élő balkáni keresztény népcsoportok csoporttudatának alakulása, majd nemzetté válásuk folyamata.

IORDAN, C.: Les réformes agraires dans la période de l'entre-deux-guerres (Az agrárreformok a két világháború között). – RES–EE, 1984:3. 243–254.

A reformok a félf feudális balkáni agrárállamokban, 1921 után.

Anglia

CHARLESWORTH, A.: A Comparative Study in the Spread of the Agricultural Disturbances of 1816, 1822 and 1830 in England (Összehasonlító tanulmány a mezőgazdaság helyzetéről, 1816, 1822 és 1830-ból, Angliában). – PS, 11. 1984:2. 91–110.

A tanulmány szerzője szerint az 1830-as parasztlázadás volt az első Angliában, amelyiknek szervezett, kollektív jellege volt. Ezt az 1816-os és 1822-es parasztvillongásokkal való összehasonlítás révén bizonyítja be.

Ausztria

POSCH, F.: Die siedlungsgeschichtlichen Grundlagen der steirischen Agrarlandschaft (A stíriai agrárvidék településtörténeti alapjai). – ZfAA, 32. 1984:1. 31–42.

Azokat a településtörténeti folyamatokat veszi szemügyre, amelyek a mai mezőgazdasági terület kialakulásában meghatározók voltak.

Bulgária

ZELENÁK, Š.: Vít'azstvo protifašistického povstania v Bulharsku v roku 1944. (A fasiszta-ellenes felkelés győzelme Bulgáriában, 1944-ben). – HČ, 32. 1984:3. 448–460.

A szerző az 1944-es szeptemberi bolgár antifasiszta felkelés, ill. a nemzeti és demokratikus forradalom győzelmének az előzményeit és folyamatát vizsgálja. Kiemeli a bolgár fejlődésben érvényesülő sajátos vonásokat, de azokat az általános törvényszerűségeket is, amelyek a mai szocialista országokban a népi demokratikus forradalmi átalakulás időszakában érvényesültek.

HADZSINIKOLOV, V.: Etnicseszko edinsztvo i regionalno raznoobrazie na b'lgarskata narodna kultura (A bolgár népi kultúra területi egységessége és regionális különbözőségei). – IP, 1984:1. 3–20.

A bolgár népi kultúra újabb irodalmának áttekintése, az etnosz fogalmának elméleti megközelítése.

Csehszlovákia

VARSÍK, B.: O vzniku a rozvoji slovenskej národnosti v stredoveku (A középkori szlovák nemzetiség kialakulásáról és fejlődéséről). – HČ, 32. 1984:4. 529–554.

A szlovák nemzetiség kialakulása korai szakaszát vizsgálja a Felvidéken a magyarok honfoglalásától a 14. század végéig és mindvégig a szláv, majd később szlovák lakosság kontinuitását igyekezik bizonyítani és alátámasztani.

HALAGA, R.O.: Postavenie mešť'anov nekrálovských a zálohovaných miest (A mező- és zálogvárosi polgárság helyzete). – HČ, 32. 1984:5. 697–717.

A szlovák és a magyar polgári, illetve a marxista történetírás alapján tekinti át a városi polgárság helyzetének – jogi, gazdasági és társadalmi körülményei – alakulását a 15. század elejétől 1514-ig.

ŠAMBERGER, Z.: Videnštit Čechoslované. Jejich působení a význam na počátku 40. let 19. století (A bécsi csehszlávok. Tevékenységük és jelentőségük a 19. század 40-es éveinek elején). – SHS, 14. köt. 1984. 5–26.

A tanulmány a radikális-demokratikus csoport, a Kampelík, Zach és Podlipský által vezetett diákkör működésével, céljaival foglalkozik 1840–43 között. Alapvető céljuk a cseh nyelv és irodalom művelése, ám a politikai törekvések, célkitűzések mindinkább előtérbe kerültek. Szoros kapcsolatokat tar-

tottak fenn a lengyel emigráció mozgalomával. Tevékenységük jelentősége, hogy a cseh kérdést sikerült a nemzetközi fórumokra vinni. A cseh burzsoá-demokratikus program kialakításának az előfutárai voltak.

VONDRUŠKA, V.: Vliv přírodních podmínek na základní orientaci rustikálního zemědělství v Čechách v 1. polovině 19. století (A természeti körülmények hatása a csehországi mezőgazdaság alapvető orientációjára a 19. század első felében). – ČČH, 32. 1984:1. 78–103.

A 353 helység adatainak számítógépes feldolgozása alapján megírt tanulmány a mezőgazdaság fejlődése természeti és társadalmi körülményeinek alakulását három alaptípusú körzetben vizsgálja.

KVAPIL, M.: Akce mládeže Jugoslávie na pomoc Československu v roce 1938. (A jugoszláv ifjúság akciója Csehszlovákia megsegítésére 1938-ban). – SHS, 14. 1984. 5–26.

A szerző a CsKP központi lapja, a Rudé Právo korabeli tudósításai alapján számol be a jugoszláv KP és a Jugoszláv Kommunista Ifjúsági Szövetségnek a hitleri Németország terjeszkedő politikája, a monarchista Jugoszlávia németbarát politikája elleni fellépéseiről az Anschlusstól Csehszlovákia megszállásáig.

AMORT, Č.: Československo a SSSR v letech 1938–1941. (Csehszlovákia és a Szovjetunió 1938–41-ben). – SHS, 14. 1984. 27–35.

A tanulmány a müncheni diktátum és a Szovjetunió elleni német támadás közötti évek eseményeit tárgyalja, elsősorban a szovjet kormánynak – londoni követsége révén – a Londonban székelő és Beneš által vezetett csehszlovák emigrációval fenntartott kapcsolatának alakulását és eredményeit vizsgálja.

LEHÁR, B.: Hospodářské vztahy ČSSR a SSSR v 70. letech (A Csehszlovák Szocialista Köztársaság és a Szovjetunió gazdasági kapcsolatai a 70-es években). – SHS, 14. 1984. 148–168.

Csehszlovákia és a Szovjetunió gazdasági és tudományos-technikai kapcsolatainak alakulását, fejlődését tekinti át, majd a KGST integrációs folyamatában való részvételüknek az alakulását vizsgálja a szerző.

MELICHAR, V.: Význam lidové demokracie jako formy přístupu k socialistické revoluci (A népi demokrácia, mint a szocialista forradalomba való átmenet formájának a jelentősége). – SHS, 14. 1984. 169–182.

A szerző a Közép- és Délkelet-európai népi demokráciák kialakulásának körülményeit, folyamatát, azonos és eltérő vonásait tekinti át.

Franciaország

CONTAMINE, Ph.: Les industries de guerre dans la France de la Renaissance: l'exemple de l'artillerie (Hadiipar a reneszánsz Franciaországban: a tüzérség példája). – RH, 1984. ápr.–jún. f. 550. 249–280.

A tűzfegyverek bevezetésével az új hadviselés átalakulása – a fegyvergyártás terhei – új fegyverek előállítási költségei, nyersanyagai – a tüzérség fejlődése.

ROCHE, D.: Le temps de l'eau rare du Moyen Âge à l'époque moderne (Amikor a víz ritkaság volt). – AESC, 39. 1984:2. 383–399.

A városi életmódhoz szükséges víz biztosításának és az elhasznált víz elvezetésének története Párizsban a 12–19. században.

COLLINS, J.B.: The Role of Atlantic France in the Baltic Trade: Dutch Traders and Polish Grain at Nantes, 1625–1675 (Az atlanti Franciaország szerepe a balti kereskedelemben: holland kereskedők és lengyel gabona Nantes-ban, 1725–1675). – JEEH, 13. 1984:2. 239–290.

A tanulmány a francia kikötők részvételét kutatja az észak felé irányuló kereskedelemben. Képet kapunk a Nantes-i kikötő kereskedelmét kitevő árucikkek megoszlásáról.

NICHOLLS, D.: The Social history of the French Reformation: ideology, confession and culture (A francia reformáció társadalomtörténete: ideológia, vallás és kultúra). – SH, 9. 1984:1. 25–44.

A cikkirő számba veszi az elmúlt néhány évtized francia reformáció irodalmát és rámutat a társadalomtörténeti kutatások jelentőségére. A reformációt illetően kiemeli az osztályviszonyok, és a helyi erőviszonyok domináns jellegét.

NEVEUX, H.: Die ideologische Dimension der französischen Bauernaufstände im 17. Jahrhundert (A 17. századi francia parasztfelkelések ideológiai dimenziója). – HZ, 238. 1984:2. 265–286.

A tanulmány a parasztfelkelések alapvető ismertetőjegyeit, ideológiai alapjait és a felkelések mélyebb jelentőségét vizsgálja az 1635 és 1675 közötti Franciaországban.

GREW, R. – HARRIGAN, P.J. – WHITNEY, J.B.: La scolarisation en France 1829–1906. (Iskolaügy Franciaországban 1829–1906.). – AESC, 39. 1984:1. 117–158.

A francia iskolaügy fejlődésének jellemzői az idevonatkozó adatok számítógépes feldolgozása segítségével. A francia oktatási rendszert, mint Európa egyik legfejlettebb ilyen jellegű intézményét értékeli.

MARSEILLE, J.: Les relations commerciales entre la France et son empire colonial de 1880 a 1913. (Franciaország és gyarmatbirodalma között fennálló kereskedelmi kapcsolatok 1880-tól 1913-ig). – RH, 31. 1984:2. 286–307.

Jugoszlávia

VÍLCU, Ș.: Aspects de la réformă agrară en Yougoslavie (A jugoszlávai agrárreform). – RES–EE, 1984:3. 253–259.

A reform nem javította a mezőgazdasággal foglalkozó lakosság gazdasági és társadalmi színvonalát.

PISZAREV, Ju.A.: Novúe dokumentü i sztarüe vümiszli o roli Balkan v voznik-novenii pervoj mirovoj vojnü (Új dokumentumok és régi feltételezések a Balkán szerepéről az első világháború kirobbanásában). – VI, 1984:7. 156–163.

A Belgrádban megjelent kiadványt, „A Szerb királyság külpolitika dokumentumai” c. (1980–1981) gazdag gyűjteményt ismerteti a szerző.

Lengyelország

ROHÁČOVÁ, I.: Manifest Pol'skiého výboru národného oslobodenia – vyvrcholenie programotvorného úsilia pol'ských komunistov v rokoch druhej svetovej vojny (A Lengyel Nemzeti Felszabadítási Bizottság kiáltványa – a lengyel kommunisták program-alkotó erőfeszítéseinek csúcspontja a második világháború éveiben). – HC, 32. 1984:3. 433–477.

A cikk az 1944. július 22-én elfogadott kiáltvány – amely a háború utáni népi Lengyelország újjáépítésének forradalmi programjává vált – megszületésének körülményeivel, előzményeivel és tartalmának elemzésével foglalkozik.

Németország

KOPITZSCH, F.: Die Aufklärung in Deutschland. Zu ihren Leistungen, Grenzen und Wirkungen (A felvilágosodás Németországban. Teljesítményeihez, korlátaihoz és hatásaihoz). – AS, 23. 1983. 1–22.

A felvilágosodás kialakulásának történelmi körülményei, társadalmi-történelmi jelentősége Németországban. (A szerző többek között a legújabb német, felvilágosodásról szóló szakirodalomról is áttekintést nyújt.)

PERKINS, J.A.: The German Agricultural Worker, 1815–1914. (A német mezőgazdasági dolgozó, 1815–1914.) – JPS, 11. 1984:3. 3–27.

A tanulmány a német parasztság helyzetét vizsgálja a jobbagyság eltörlésétől az első világháború kitöréséig. Nyomon kíséri azt a folyamatot, amelyben a kötelező robot helyére a fizetett munkás által végzett teljesítmény lép.

BLACKBOURN, D.: Peasants and Politics in Germany, 1871–1914 (Parasztok és politika Németországban, 1871–1914). – EHQ, 14. 1984:1. 47–76.

A cikk a németországi agrárszektor képviselőinek politikai erővé tömörülését vizsgálja a címben feltüntetett időszakban.

KUTZ, M.: Kriegserfahrung und Kriegsvorbereitung. Die Agrarwirtschaftliche Vorbereitung des Zweiten Weltkrieges in Deutschland vor dem Hintergrund der Weltkrieg I.-Erfahrung. II. Teil: Die Umsetzung der Weltkriegserfahrung in die NS-Agrarpolitik. (Háborús tapasztalatok és a háború előkészítése. A második világháború mezőgazdasági előkészítése, az első világháborús tapasztalat hátterében. II. rész: A világháború tapasztalatának felhasználása a náci agrárpolitikában). – ZfAA, 32. 1984:2. 135–164.

A náci agrárpolitika kezdetei, a háborús élelmezés, kereskedelempolitika és a megszállt területek gazdasági kizsákmányolása. Táblázatokkal ellátott cikk.

Olaszország

MANDICH, G.: Una compagnia fiorentina a Venezia nel quattro decennio del secolo quattordicesimo. Un libro di conti. (Egy firenzei társaság Velencében a 14. század negyedik évtizedében. Egy számadáskönyv). – RSI, 1984. jan. t. 96. f. 1. 129–149.

Adatok Velence 14. századi kereskedelméhez egy firenzei kereskedőház könyvele tükrében.

AMBROSOLI, M.: Identificazione e riscoperta dell'erba medica nell'Italia centro-settentrionale: 1400–1560. (A lucerna azonosítása és újrafelfedezése Közép-Észak-Itáliában: 1400–1560). – QS, 1984. dec. f. 57. 883–906.

A botanikai ismeretek terjedése és fejlődése Közép- és Észak-Itáliában a 15–16. században.

GALASSO, G.: I gacobini meridionali (A Dél jakobinusai). – RSI, 1984. jan. f. 1. 69–104.

A nápolyi értelmiség reformmozgalma az 1789–99-es években; saját nemzeti realitásukban gyökerező ideológiai és politikai programjuk.

Románia

PAPACOSTEA, Ș.: Din nou cu privire la demografia Țării Românești în secolul XV. (A román fejedelemségek demográfiai viszonyai a 15. században). – RI, 1984:6. 578–582.

A nyugat-európai levéltárakban folytatott új kutatások Moldva, Havasalföld és Erdély lakosságáról.

CHIRIȚA, G.: Condiția politică a țărănimii în epoca Unirii (A parasztság politikai helyzete az egyesülés korában). – R.I., 1984:2. 149–167.

A parasztság képvisellete az 1864. évi augusztusi községi választásokon.

BERINDEI, D.: Trăsături definitorii ale începutului procesului de constituire a statului român modern (A modern román állam jellemző vonásai kialakulásának kezdeti szakaszában). – RI, 1984:1. 3–13.

Uralkodó tendencia: a fejedelemség egyesítésére irányuló mozgalom. Az agrárreform és az új választási törvény, mint összeütközési pont a pártok között.

BOICU, L.: Dorința cea mai generală (A legáltalánosabb kívánság). – MI, 1984:1. 10–14. 30.

A két román fejedelemség 1859-ben történt egyesülésének történelmi jelentősége.

URSU, I. – BUDURU, V.: Români din Transilvania numai la principatele privesc (Az erdélyi románok a román fejedelemségekre függesztik tekintetüket). – MI, 1984:1. 21–25.

Erdélyi sajtó (Magyar Futár, Gazeta Transilvaniei, Kronstadter Zeitung) a román fejedelemségek egyesüléséről, amely az erdélyi románok nemzeti mozgalmanak is új lendületet adott.

ȘTIRBAN, M.: Probleme agrar-țărănești în doctrinele economice și legiurile de reforma agrară din 1918–1921. și 1945. 1. (Az agrárparaszti kérdés az 1918–21-es és az 1945-ös agrárreform gazdasági programjában és törvényeiben). – SUBB, 1984. 37–50.

A pártok és irányzatok különböző állásfoglalása a kérdésben.

PUȘCAȘ, V.: Efecte internaționale ale insurecției române de la 23 August 1944. (Az 1944. augusztus 23-i román fegyveres felkelés nemzetközi hatása). – SUBB, 1984. 3–13.

A felkelés nagy hatással volt a közvetlen szomszédok ellenállási mozgalmára. Magyarországon a kommunista párt határozott fellépésére a baloldali erők a háborúból való azonnali kilépésre szólítottak fel.

Szovjetunió

GORSZKIJ, A.A.: Druzszina i genezisz feodalizma na Ruszi (A druzszina és a feudalizmus genezise Oroszországban). – VI, 1984:9. 17–28.

A 9–11. századi *hivatásos* fegyveres kíséret és a társadalom feudalizálódása az orosz történelemben.

KOLOSZOVA, I.O.: Sztepennüe poszadniki v Pszkove XV v. (A meghatalmazott polgármesterek a 15. századi Pszkóban). – VMU, 1984:2. 81–92.

A szerző azt vizsgálja, hogy milyen szabály szerint váltják egymást a város előljárói a 14. század végétől a 15. század elejéig; majd e hivatal tartalmi változásaitól az államiság evolúciójára következtet.

ALEKSZEEV, A.I. – MELIHOV, G.V.: Otkrütie i pervonacsal'noe oszvoenie ruszszkimi ljudmi Priamur'ja i Primor'ja (Orosz felfedezők az Amur- és a távolkeleti tengerpart vidékén). – VI, 1984:3. 57–71.

A 16. század végén induló földrajzi felfedezések útvonalairól, céljairól, a letelepedésekről és a távol-keleti vidékek Oroszországhoz csatolásának történetéről.

SKZRÛNNIKOV, R.G.: Narodnue vüsztuplenja v 1602–1603 godah (Népi mozgalmak 1602–1603-ban). – ISzSzSR, 1984:2. 57–70.

Az oroszországi társadalmi válság mélységét jelezte a 17. század eleji, Hlopko vezette nincstelének lázadása.

KOPÛSZSZKIJ, B.Z.: Hozjajsztvo beloruszszkogo kreszt'janina v konce XVI – pervoj polovine XVII veka (A belorusz parasztság a XVI–XVII. század fordulóján). – ISzSzSR, 1984:2. 148–157.

Az eddigieket kiegészítendő, a szerző nemcsak a parasztság feudális terheit, hanem családi gazdálkodásának módját, kereteit is vizsgálja.

PAVLENKO, N.I.: O nekotorih szpornüh voproszah szocial'no-ékonomicsesztkogo razvítija Roszszii v XVII – pervoj polovine XIX veka (A XVII–XIX. századi orosz gazdasági és társadalmi fejlődés néhány kérdéséről). – ISzSzSR, 1984:3. 99–101.

„A feudalizmus fejlődése Oroszországban” c. könyv kronológiai megállapításaival kapcsolatos észrevételek.

DEMKIN, A.V.: „Moszkovszkie torgovüe nemcü” v pervoj polovine XVII veka (A „moszkvai kereskedő-németek” a XVII. század első felében). – VI, 1984:8. 171–174.

A Moszkvában tevékenykedő nyugat-európai kereskedő népek közül a németek szerepéről, helyzetéről ír a szerző.

OBUHOVA, G.I.: Aktovüe materialü kak isztocsnik po isztorii obscsinü goszudarsztvennüh kreszt'jan XVIII v. szevera Udmurtii (Az állami jobbágyságok faluközösségei a XVIII. században Udmurtia északi részén). – VMU, 1984:4. 67–75.

A faluközösségek történelmének kitűnő forrásmunkái azok az okmányok, amelyek a parasztok föld- és adóviszonyairól, jogi, társadalmi és családi helyzetükről tudósítanak.

KABUZAN, V.M.: Zahl und Siedlungsgebiete der Deutschen im Russischen Reich (1796–1917). (A németek száma és települései az orosz birodalomban, 1796–1917). – ZfG, 32. 1984:10. 866–875.

A szerző – elsősorban többnyire publikálatlan, számszerű, primer források alapján – áttekintést ad a német népesség nagyságáról, fejlődéséről, földrajzi elhelyezkedéséről Oroszországban, a 19. században és a 20. század elején.

DOLGIH, A.N.: Kreszt'janszkij voprosz v politike Alekszandra I v 1820 g. (A parasztkérdés 1820-ban I. Sándor politikájában). – VMU, 1984:2. 58–64.

A földnélküli parasztok árusításáról szóló hatósági, társadalmi és magán-viták, vélemények.

D'JAKOV, V.A.: Ideja szlavjanszkogo edinsztva v obscsesztennoj müszli dorefor-

mennoj Roszszii (A szláv egység eszméje a reformkor előtti orosz közgondolkodásban). – VI, 1984:12. 16–31.

A szovjet szakirodalomban alig kutatott téma érintése, a szlavofil eszme politikai interpretálásának tipológiája.

LEWIN, M.: Rural society in twentieth-century Russia: an introduction (Vidéki társadalom a 20. századi Oroszországban: bevezetés). – SOH, 9. 1984:2. 171–180.

A tanulmány 1905–30 között vizsgálja az orosz falutörténet sajátosságait. Képet kapunk a falusi bűnözés és a falusi szokásjog alakulásáról is.

LITTLEJOHN, G.: The Agrarian Marxist Research in its Political Context: State Policy and the Development of the Soviet Rural Class Structure in the 1920s (Marxista agrárkutatás politikai tartalma: állampolitika és a szovjet parasztság osztályszervezetének fejlődése az 1920-as években). – JPS, 11. 1984:2. 61–84.

A szerző a szovjet „új gazdaságpolitika” (NEP) által képviselt agrártörrekvések megvalósulási formáit mutatja be.

GERASZIMENKO, G.A.: Protivodejsztvie kreszt'jan sztolüpinszkoj agrarnoj politika (A parasztok ellenállnak a sztolipini agrárpolitikának). – ISzSzSzR, 1984:3. 128–140.

Az 1906–1916-os földreform története a paraszti opposíció szemszögéből.

Kína

SO, A.Y.: The Process of Incorporation into the Capitalist World-System: The Case of China in the Nineteenth Century (A kapitalista világrendszerbe kapcsolódás folyamata: Kína a 19. században). – R, 8. 1984:1. 91–116.

A szerző a legújabb kutatások eredményeit figyelembevéve vizsgálja Kína kapitalizálódásának 19. századi folyamatát.